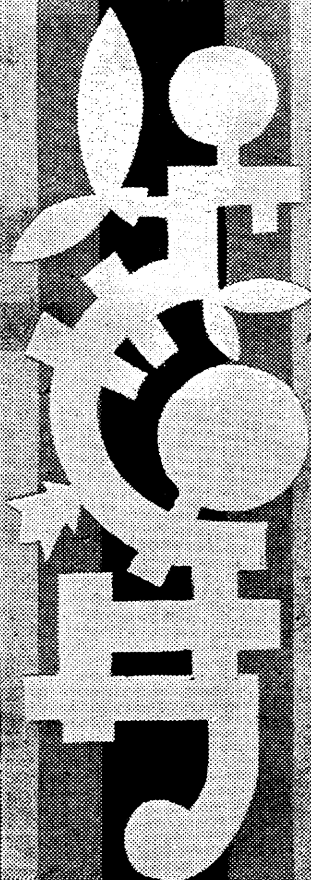

ROMAAN

Nr. 21
1. nov.

1934

TARTU ÜLIKOOI REKTOR PROF. J. KÕPP

ROMAAN

HIND 30 SENTI

ESTONIA VALGE SAAL

Igal õhtul

esmaklassiline kabaree

Parim jazz-orkester

K. STROBELI juhatusel

Teater-supee valitud
roogadest à Kr. 2,—

Ülemaailmse postiliidu juubel

Postkaardi sünd.

Neil päevil pühitseb ülemaailmne postiliit, mis haarab endasse kõik kultuurriigid, oma 60 aastase tegevuse juubelit. Mõte, üksikute ja eraldi sõlmitavate lepingute asemel koostada üldine ja ühtlane kokkulepe, kuulus peamiselt Saksa peapostmeistrile Stephanile. Juba 1865. a. soovitas Stephan tarvitusele võtta nüüd nii endast mõistetavat postkaarti. Postkaart viidi esmakordselt läbi Austrias. Saksamaal kardeti võimalust, et era- ja avalikul paberil võib solvavaid väljendusi edasi saata!

Stephani ettepanekul kutsus viimaks Saksa valitsus kogu Euroopa riikide ja Põhja-Ameerika Ühendriikide esindajad Berni kongressile oktoobris 1874. a. Peale kolm nädalat kestnud lääbirääkimisi võeti kongressi poolt vastu üldjoontes Stephani poolt esitatud ülemaailmse postikorduse põhijooned.

Sellele epohhi tekitavale lepingule kirjutasiid alla 23 riiki Euroopast ja Ameerikast, elanikkonnaga üle 350 miljoni inimese.

Teine kongress, mis peeti Pariisis 1878. a., võis arvestada juba 750 miljoni tarvitajate hulka. Samal kongressil pandi ka alus üle-

maailmsele postiliidule (L'union postale universelle). Postitariifide alandamise tõttu, mis Stephani ettepanekul läbi läks, võttis postikorraldus sellase tormilise hoo ja ulatuse, et juba 1900. aastal võis arvestada postitarvitamist üle maailma järgmiste kolossaalsete arvudega: 23 059 000 000 kirja, 435 000 000 rahasaadetist kogusummas 32 757 000 000 franki, 430 000 000 postpakki, 2 346 000 000 tellitud ajalehte j.n.e.

„EESTI Mõistatusleht“

uuendatud kujul

rahuldab kõiki mõistatus-
spordi huvilisi.

Talitus: V. Karja 12
Abitalitus: Rataskaevu 9

*Moodsalt toimetatud,
sisukas ja huvitav — see on
„Uudisleht“*

„Romaanis“ nr. 19 ilmunud mõistatuste lahendused.

Ristsõnad.

Paremale: 1. Jahiline. 7. Amnestia. 13. Hein. 14. Kas. 16. Aine. 17. Kahl. 18. Medal. 20. Ines. 22. Vai. 24. Kisajad. 26. Üba. 28. Iiveldus. 29. Soostuma. 30. Kai. 31. Maa. 33. R. R. R. 34. As. 35. Önn. 36. Vasak. 38. Tui. 40. N. N. 41. J.n.e. 42. Sau. 43. Rae. 45. Sir. 47. Pan. 48. Look. 49. Eedi. 51. Raa. 53. Tulevik. 54. Arnikad. 55. Uul. 56. Riva. 59. Sisu. 61. Mul. 63. Sin. 65. Don. 66. Uni. 67. Kad. 69. TT. 71. Kiu. 72. Neiud. 74. Ala. 75. Aa. 76. Oom. 79. D D D. 81. arg. 82. Krivasoo. 84. Allikane. 85. His. 86. Oponent. 89. Don. 90. Sett. 93. Tited. 94. Tere. 96. Ruts. 98. Enn. 99. Lodz. 100. Mälestus. 101. Ilmastik.

Alla: 1. Jõhvikas. 2. Iha. 3. Leheline. 4. Iil. 5. N N. 6. Kadakas. 8. Ma. 9. Nii. 10. Ennustus. 11. See. 12. Agraarne. 14. Kes. 15. Sai. 17. Kivi. 18. Mis. 19. Las. 21. Suur. 23. Aias. 24. Kuu. 25. Don. 27. B M R N. 31. Mauk. 32. Aare. 35. Önnelik. 36. Vao. 37. Kae. 39. Iirimaa. 41. Jalus. 42. Sokid. 44. Edasi. 46. Rakud. 47. Puu. 48. Lia. 50. Iru. 52. Aal. 57. Von. 58. Aned. 59. Sand. 60. Ind. 62. Stokholm. 64. Nikastus. 67. Klaipeda. 68. Legendik. 70. Tori. 73. Identne. 75. Arno. 77. Miss. 78. Soo. 80. Alt. 81. Rade. 83. Opt. 84. And. 87. Oie. 88. Een. 91. Ere. 92. T T T. 94. Tom. 95. R Z S. 97. Su. 99. L L.

Kamm.

1. Dogma. 2. Rahel. 3. Ambra. 4. Embus. 5. Linik. 6. Domra. 1—6. Daranellid. 7. Alaska.

Vähekeseks ajaviidet.

(Lahendus.)

Sel ülesandel on peale siintoodu mitu lahendust.

1	3	2	4
4	2	3	1
4	2	3	1
1	3	2	4

Rutasusid said:

E. Laps, Ed. Okas, Otto Lauri, J. Oil, A. Kook, A. Valentin, A. Lemm, Hertha Laan, D. Kalpus.

Kord nädalas ilmuvas
„Jutulehes“
palju põnevaid jutte
ja romaane.

ILMUB KAKS KORDA KUUS

ROMAAN

Nr. 21 (303)

1. NOVEMBER 1934

13. aastakäik

Jakob Wassermann

Tundmatule maale

Ajal, mil uute maade avastamine teadmatused võimsalt vapustas inimvaimu kesk-aegses Euroopas, elas uhkes Hispaanias vaesunud aadlik, nimega Geronimo de Agnilar. Ta seadis endale eeskujuks Christophor Colombust ja teisi kuulsaid sangareid ja töötas sooritada sama, mis nemadki.

Kerge öelda, raske teha! Et saada ka kõige väiksema ekspeditsiooni juhiks, selleks oli vaja kas raha või mõjurikkaid patroone.

Ta veetis uneta öid vanade raamatute ja maakaartide uurimisel, olles poolhull abitust auahnusest ja rakendamatus tegevuskirest.

„Neitsi Maria südame nimel,“ ütles ta. „Mida sooritas too upsakas Columbus, see ei ole midagi. Kui nad laseks mind toimida nii kuis ma soovin, siis avastaksin Atlantise, ma vallutaksin maid, kus on rohkem kulda kui meil sillutuskive; ma tooks tagasi oma laevad, mis laaditud täis arvamata rikkustega ja varaga!“

Sageli väljendas ta selliseid tuliseid, lõõmavaid sõnu, kui

aelmised, ja noil kordil välkusid tema silmad, justkui oleks neis peidus tulekolded. Mõned uskusid, et ta on lihtsalt kiitleja, teised arvasid, et ta on kuradist kiusatud, oli ka neid, kes tema sõnu uskusid.

Ühel päeval krahv Calingos, kes oli sattunud kuninga meelepaha alla ja kes oli tuntud väga rikka ja kummaliste kalduvustega mehena, kutsus Geronimo enda poole ja, näidates näpuga kuldrahadega kaetud lauale, tähendas:

„Siin on kümme tuhat pe-seetat. Olen kuulnud, senjor de Agnilar, teie kavatsustest ja

soovidest ning olen valmis teid toetama selle rahasummaga. Varustage minu brigantiini „Helenat“, mis seisab Cadizi sadamas, ja alustas oma merematka. Annan teile aega tervelt kümme aastat. Kui nimetatud aja jooksul ei ole teist midagi kuulda, loen raha, laeva ja meeskonna kadunuks. Peaksite te aga eduta tagasi tulema, siis kuulub teile minu põlgus ja ma leian abinõusid, kuis teid karistada teie kergemeelsuse ja hooplemise eest.“

Igal teisel juhul oleks sellane jutt ajanud Geronimo vere mässama, nüüd aga valdas

Tänase „Romaani“ sisu:

Pool tundi kõnelust Tartu ülikooli rektoriga.

Pealinn tantsuparketil.

Hiline külaline — uus romaan.

Tartlaste lemmikalasid.

M. Lermontov ja A. Koltsov.

Kadunud rong.

Leib.

Rootsi tarbekunst.

Tsehhoslovakkia sünnipäev.

Pildireportaazi igalt poolt.

Moenurk. Mõistatused.

teda kirjeldamata rõõm. Sõnalausumata võttis ta krahvikäe ja surus selle oma huulile.

Vara-sügisel matka ettevalmistused jõudsid lõpule. Ühel kargel oktoobrikuu hommikul brigatiin „Helena“ hiivas ankrud ja suure rahvajõugu juubeldavate tervituste saatel rahu-likult sõitis ulgumerele. Geronimo ei jätnud maha ühtki armastavat südant, ei mingit varandust, ei isegi koera! Ta oli üksinda, ja ta ei kahetsenud seda. Juba kaua tema südames ei olnud kohta armastusel...

Rõõmsalt liikus laev vahutavate laine harjul, ja pardal kõik vaatasid pinevalt salapärase Lääne suunas.

Karmid meremehed muutusid ebasklikeks ja argadeks selle tundmata tähistava ja nende fosforikarva kummaliste pilvede all... Vaid Geronimo üksi mõtles kuulsusele, mis teda ootas, kuulsusele, mis täitis teda võimsa, pidurdamatu rõõmutundega.

Laeval oli ka keegi munk, kes juba kord oli teinud sõidu üle suure ookeani. Ta sageli rääkis kurval ilmel hispaanlaste metsikusest ja kirjeldamata julmusest, millega nad kohtlesid lihtsameelseid pärismaalasi. Kuis võib Lunastaja sõna mõjule pääseda, kui äraandmine, tapmine ja hävitamine lasseb seda paista vaid inetu silmakirjalikkusena?

Geronimo kuulas ükskõikseltselt munga jutustust, ainult siis, kui jutustusse pudenesid siin-seal Columbase ja teiste kuulsate meresõitjate nimed, tõmbusid tema käed rusikasse, ja ta ovaalne nägu muutus kriitvalgeks.

Matka kuuendal nädalal tõusis kohutav torm, mis kestis mitu päeva ja mis triivis laeva kõrvale kursist ja ajas ta kaugele loodesse. Mastid olid murdunud, aerud purunenud ja abitud viskles brigantiin tundmata mere vahutavil lainetel. Kui ühel hommikul keegi meremeestest hüüdis ammuoodatud teate, et maa on nähtaval, ar-

Jakob Wassermann on nüüdisaja kuulsamaid ja silmapaistvamaid romaania kirjanikke. Sündinud Furthis, Baieris, juudid perekonnas 10. märtsil 1873. a. Juba oma kirjandusliku tegevuse algusest liitunud neoromantilise vooluga. Tema loomingut iseloomustab peenendupsühholoogiline analüüs, impressionistiline iseloomude läbitöötamine ja alateadvuse — „alateadvuse alumise rõdu“ — põhjalik käsitlemine. Tema stiil on peen ja väga paenduv. Tähtsamad W. romaaniaid oleks järgmised:

„Zirndorfi juudid“, „Kaspar Hansen“, „Faber või kadunud aastad“, „Kristjan Vahnschaffe“, „Maurizuse protsess“ j. t.

Käesolevas novellis — „Tundmatule maale“ kirjeldab Wassermann suureseikluse vaimu ja kõrgeid õilsaid ideale, mis teravas vastolus keskaja ebaausa, julma isekusega ja moraalse tardumisega.

Praegu Saksamaal maksva korra tõttu elab Wassermann maapaos.

vas igaüks, et nad on päästetud. Ent nad vahtisid hirmunult kalda poole, sest keegi ei teadnud, milline saatus neid ootab. Liginedes kaldale nägid nad kohutavaid kaljurahne, ja enne kui keegi suutis midagi ette võtta, paiskasid murdlained brigantiini raksatades karile. Laevakere täitus kohe veega, suurem osa meeskonnast paisati merde, teine osa hukkus päästepaadis, mis ühest järgmisest murdlainest ümber kummutati. Lühikese aja jookul oli vihane meri teinud armuheitmata töö: brigantiin ja meeskond kadus jäljetult neelavasse sügavusse.

Võib-olla oli see erakordselt tugev tahe, mis võimsam kui mässavad looduse jõud, et Geronimo pääsis eluga seal, kus teised nõrgemad mehed paratamatult hukkusid. Hiiglalainel kanti ta läbi karide ja paisati kaljusele rannikule. Tulles meelemärgusele peale pikemat uimastust, nägi ta enda ümber kummaliselt rõivastatud inimjõuku. Ühed andsid talle midagi juua vaskpeekrist, teised avitasid ta ülesse ja talutasid suurde külla.

Nad küsisid talt märkide abil, kust ta tuli, ja ta näitas käega itta.

Ühed neist, keda ta pidas preestriteks, lähenesid temale pühalikel sammudel, teised, keda ta arvas olevat pealikuteks, tõid talle roose ja annetasid kalleid esemeid. Nad rääkisid temaga kõlaval ilusal häälel. Ta vastas neile oma emakeeli ja näitas näpuga taeva poole, merele ja oma katkiste riietele.

Järgmisel päeval viidi Geronimo suurde linna, mille suurepärase majad, aiad ja tornid kutsusid esile temas sügava imestuse. Geronimot esitati noorele printsile, kelle rõivastus osutas erakordalist rikkust ja peent maitset. Prints vaatles teda sõbralikult ja lapseliku uudishimuga ning andis talle märkide abil mõista, et teda koheldakse mitte kui vang, vaid kui külalist. See, mis Geronimo oma ümber võis tähelepanna, tõendas, et rahvas elas siin külluses ja rikkuses.

Muidugi ei võinud Geronimo aimata, et ta oli sattunud azteekide muinasloolisele maale. Kõik oli selles uudne ja erakordne: õhk, mis ta hingas, riided, mis ta nüüd kandis, iga puu, iga loom, iga heli, mis ta kõrvu kostis.

Rääkimata üksildusest, millele oli ta saatusest määratud, olles sunnitud elama nende, nagu ta arvas, metsaliste hulgas, piinas teda mõte, et ta pidi niikaugel viibima oma kodumaast.

Nähes seda huvitavat ja rikkalikku elu, pidi Geronimo paratamatult mõtlema oma kurvale saatusele. Olgugi, et ta oli saavutanud oma eesmärgi, ei võinud ta oma võiduvilja maitsta. See jäi mingiks pette- pildiks, pilkeks. Niisama kui ta ei saa saata teadet kodumaale — on tema seisukord lootusetu ja abitu. Ta luges end nende mõõtmata varanduste omanikuks, mis ta enda ümber kõikjal võis näha, ja pidas rahvast ja selle printsi oma orjadeks. Tajudes seda pidi ta tunnistama oma jõuetust pääseda sellest seisukorrast ja uneta õil pöördus ta palveta-

des taeva poole, ent tema palvetes oli rohkem needust kui ärdaid alistumisesõnu.

Varsti ta märkas, et tema kohta tekkis pärismaalaste vahel vaidlus. Loomult oli Geronimo tähelepanelik, nüüdne õnnetus kasvatas selle omaduse veel teravamaks, ja lühikese aja vältel omas ta juba terve rea pärismaalaste mõisteid. Kaks noort pärismaalast, kes teda teenisid, avitasid teda keeleõpingus ja varsti taipas ta, et erakorralised sündmused on päevakorral ja et kuri saatus lasub tema tulevikul.

*

Azteekide hulgas püsis igivana legend, mis anti edasi põlvest põlve ja mille järele Päikese poeg tuleb läänest nende juurde ja õpetab neile tarkusi. Geronimo saabumist tahtigi tõlgitseda Päikese poja tulekuna. Sellega oli ka seletatud austus ja lugupidamine, mida nad temale osutasid. Teised aga vaidlesid selle oletuse vastu, ja nende peamiseks vastuväiteks oli see, et Päikese poeg ei ilmuks ometi nii viletsas ja armetus seisukorras kui too abitu olend, keda nad rannikut leidsid.

Sellele vastati, et see võib olla vaid jumalik mask. Preestrid oletasid, et Geronimo kuulub lihtsalt võõrasse rassi ja et temalt võib oodata äraandmist. Seda äraandmist tuleb karta tema kaasmaalasil, ja sellepärast on vajalik, et ta põletataks ära ja tema süda ohverdataks sõjajumala auks.

Viimaks tähendas prints järgmist: „Peame hindama oma võõrast õiglaselt. Kui ta on jumaliku päritoluga, siis peab ta seda ka tõendama. Mis te arvate, mis on jumalikkuse kõige kindlam tunnusmärk? Ma arvan, vastupanuvõime sellele, mis võidab kõiki mehi: naise armastus. Katsetame temaga. Kui ta sellele katsele vastu ei pane, on preestritel õigus. Tuleb ta sellest katsest välja võitjana, võib ta meie hulgas elada rahus.“

*

Kõik olid targa printsi ettepanekuga nõus. Olgugi et Geronimol ei olnud teada, mis oli kavatsusel, läbis teda tume aimdus, et midagi kahtlast ja kurjakuulutavat peitub tulevikus. Nende väheste sõnadega, mis ta vahepeal oli ära õppinud, palus ta printsi ehitada temale laev, et ta võiks jõuda kodumaale.

„Milleks sa vajad laeva, Malintsch?“ küsis prints Geronimolt. (Malintsch oli nimi, mis azteegid andsid sellele kummalisele kurvameelsele võõrale). „Et jõuda oma kodumaale,“ vastas Geronimo.

„Meie ei või ehitada laeva, mis sind niikaugele suudaks kanda,“ ütles noor prints.

„Õelge vaid oma puuseppadele, et nad teeksid nõnda, kuis ma neid õpetan, ja laev saab valmiks!“ hüüdis Geronimo ärritatult.

„Võib olla siis kui saabub noor kuu,“ vastas prints saladuslikult ja oma tavalise sõbralikkusega. „Mitte täna, kuid võibolla noorekuu ajal.“

Sellest järeldas Geronimo, kui kaua ta peab veel ootama, sest siis oli just noorkuu. Ei või teada, mis oleks temaga juhtunud, kui ühel päeval, jalutades kuninglikus aias, ta ei oleks päästnud puuma küünest ühe noore poisi. Järgmisel päeval poisi isa, vana ja väga rikas mees, astus Geronimo juurde ja tänas teda. Äkki sisistas ta kummardudes Geronimo poole: „Võõras, kui te puudutate kedagi naist — olete kadunud!“

Vanamees lõpetas varsti peale Geronimo külastamist oma elu endatapmise teel, sest ta ei suutnud taluda seda teadmist, et ta oli reetnud oma armastatud printsi.

Mõne päeva pärast ilmus printsi poolt saadetud käskjalg Geronimo juurde ja teatas printsi nimel, et kas Geronimo ei tahaks abielluda ühe rikka, noore ja suursuguse tütarlapsiga. Geronimo kummardas sügavasti ja raputas eitavalt pead. Mõne tunni pärast tuli

teine käskjalg Geronimo juurde ja teatas, kas ta ei tahtvat abielluda noore, ilusa kuninglikust soost tütarlapsiga. Saadik lisas juurde, et kui Geronimo keeldub, siis vihastab kindlasti prints, kes soovib seda abielu. Olles hoiatatud sellise kahtlase visadusega esitatud soovist — Geronimo keeldus teist korda.

Kui Geronimo järgmisel ööl ärkas, leidis ta end hoopis võõras ruumis. Ruum oli ülalt kummaliselt valgustatud. Põrand oli vaipadega kaetud ja seintel rippusid lilled, eraldades lõhna, millel oli eriline mõju Geronimole. Nad tumestasid ta mõistust ja erutasid ta meeli. Azteegid oskasid leiutada omapäraseid lillede lõhna koostisi, mis mõjusid kui uimastusvahendid.

Geronimo nägi endale lähenevat kuutteist noort tütarlast. Nad asetasiid tema ette rikkalikke kingitusi kullast ja hõbedast. Geronimo vaatles neid esemeid piirita hämmastusega. Kunagi oma elus ei olnud ta näinud neid sellises külluses ja selliselt puhtalt väljatöötatud kujul. Nende väärtus ületas mõne hispaania provintsi kogu rikkuse. Ent ta surus käed ruskasse, tundes, et teda ähvardab suurim oht.

Viivu aja pärast nägi Geronimo seina ääres kahteteist tütarlast eboniitmusta juustega. Nad töötasid väledalt oma peenikeste sõrmedega, kududes, põimides, õmmeldes. Aegajalt naeratasid nad Geronimole ja siis hakkasid nad tantsima ja laulma, sosistades mingit õrna melodiat, milles kordus sage li sõna „Tokrua“. Ent Geronimo sulges silmad ja heitis kummuli patjadele... Hommikul leidis ta end omas endises ruumis, endises majas.

Ka järgmisel ööl ärkas ta lilledega küllastatud ruumis. Kuna eile olid lilled peamiselt valged ja sinised, täna olid nad veripunased. Pimedusest kostis esiteks kauge trummi pörrin, siis kandli helin ja lõpuks igatsev, kutsuv meloodia flöö-

dilt. Saabus mingi poolvalgus nägematust valguseallikast. Ruumi astusid viis blond tütarlast. Igaüks neist kandis kandikut.

Kandikuil oli viis erilaadilist ja kirjeldamatut kaunist eset. Tütarlapsed astusid tema juurde ja põlvitades ulatasid kingitused Geronimole, sõnades: „Tokrua saadab sulle selle kingituse... ja selle... ja selle...“ Ja siis... nende vahelt astus Geronimo poole looritud naise kuju. Tütarlapsed astusid tagasi ja kiljatasid: „Tokrua!“ Kui nad põlvitavad, tervitas looritud naine neid häälel, mis kõlas selgelt kui hõbedast kelluke... Tema kaela ümber oli pärlikee, mis langes läbi loori kuldtkanduse valendavatele rindadele. Geronimo kahvatas ja pöördus ära... Nüüd kuuldus õrn muusika ülalt, alt... kõikjal. Pöörase pingutusega püüdis Geronimo oma mõtted suunata kodumaale, võidule, aule, hiilgusele. Ta manas esile viimase tahtejõuga pilte ja kujutelmene oma võidurikkast ja hiilgavast kojutulekust... Ruumi kummaline, kahvatu valgus eraldas Tokrua kuju mingi salapärase, veetleva varjuna...

Hommikul oli ta jälle oma voodis, olles täiesti kurnatud ja väsinud. Ta tundis, kuid Tokrua sügavad hiilgavadsilmad on kiindunud tema silmisse. Ja igatsus, piiritu kurbus, mida väljendasid need silmad, põletasid tema rinda kustumata tulena. Öhtul astus hallijuukseline preester tema tuppa ja vaadates teravalt Geronimole silmi, ütles tasasel, kuid kindlal häälel:

„Pea meeles, võõras, kui hülgad Tokrua, peab ta surema.“

*

Nende sõnadega lahkus preester toast, jättes Geronimo suurimasse hingepiina... Midagi ei juhtunud sel ega ka järgmisel ööl. Kolmandal ööl leidis Geronimo end kõrges võlvkäigus. Ta nägi mõnd libisevat varju kaduvat ja jälle esile kerkivat. Muud midagi.

Kummaline tunne läbistas teda. Ta soovis, et Tokrua tuleks. Kuuldusid sammud, riided kahisesid. Geronimo avas silmad. Üsna enda ligidal nägi ta ilusate naiste gruppi, nende hulgas Tokruat, kes oli kurb ja õnnetu. Siiras tunne, õilis ja sügav kaastunne ilmes Tokrua näojoontes. See otsekoheus, see siirasus ja õilisus hoiatasid Geronimot. Surm temale, kui ta võtab Tokrua, surm Tokruale, kui ta hülgab tema! Geromina võitles viimast võitlust... Ta kattis oma näo kätega ja meeletult viskus oma asemele...

Öö möödunud, julges ta avada silmad. Ta nägi rongikäigus noori tüdrukuid ja poisse, kes kandsid valgeid rõivaid ja valgeid lilli peas. See oli matuse rongikäik. Nad laulsid mingit hünni ja hüüdsid: „Oh, Malintsch! Oh, Malintsch!“

Järgmisel ööl kanti tema akna alt mööda Tokrua maised jäänused... Geronimo nuttis, kuumad pisarad veeresid tal põski mööda alla... Iga kirg, isegi tung kuulsuse järele lahkus südamest. Kõik muutus

talle ükskõikseks, mis seni oli pidanud püüdmise- ja ihaldamise vääriliseks. Ta sai teadlikuks, et oma eluaastate voolus oli ta vaid hingetu olend, kes ei omanud midagi siin maailmas, sest ta ei olnud armastanud kedagi...

Möödusid kuud ja aastad. Geronimo kui juna-liku olendi kuulsus kasvas. Ta hakkas ar-

mastama seda ilusat maad ja selle lihtsameelset ja südamlitku rahvast. Geronimo unustas peaaegu oma endise elu.

Ja siis! Ühel päeval levis kuuldus, et suured laevad on randunud kaugemal ranniku osas, ja sõjamehed peletiste seljas kummalistest relvadest sülgavad surma külvavat tuld ja lähenevad kiirelt pealinna. Geronimo oli sügavalt vapustatud ja suur kurbus valdas ta südame. Ta soovitas printsile moodustada sõjaväe ja astuda vaenlasele vastu.

„Täna sind, Malintsch,“ vastas prints. „Kuid ütle, kas need sõjamehed on sinu vennad, ütle kas nad on samuti Päikese mehed kui sina? Mis liik loomi neil on, kellega nad moodustavad ühise keha?“

Azteegid, olgu tähendatud, ei olnud näinud kunagi hobuseid, ja ratsurid sisendasid neisse äravõitmata hirmu. Geronimo rahustas neid niipalju kui ta suutis, ent ta teadis väga hästi, et need armsad, arad, ebausklikud lapsed on vääramatult kadunud, need tõelised lapsed, kes elasid elu, mida

võis võrrelda eluga enne patulangemist.

Nädal hiljem jõudis Geronimo azteekide sõjaväe eesotsas oruni, kus peatusid hispaanlased. Nende väikese sõjaväe pealik, Fernando Cortez, sai teada, et azteekide laagris on üks hispaanlane. Kas vangina või külalisena, seda ei suutnud ta kindlaks teha. Cortez läkitas azteekide juurde oma saadiku ja pakkus neile lunaraha. Geronimo palus oma sõpradelt luba minna hispaanlaste laagrisse ja lubas neile, et kavalusega nad peaksid hispaanlastest saama jagu.

Olles Fernando Cortezi telgis tundis end Geronimo kui uues, tundmata maailmas. Cortez võttis teda lahkelt vastu, ja kõik rääkisid temaga sõbralikult, ent keegi ei võinud aimata, milline piin ja valu peitus Geronimo südames. Ta andis oma kaasmaalastele azteekide rikkalikke kingitusi märgiks, et nad suhtuvad hispaanlastesse sõbralikult ja külalislahkelt.

„Kus on kookuspähklaid, seal ligidal peab olema ka palmipuid!“ tähendas Cortez.

Peale oma muude omaduste oli Cortez hiilgav sõnameister. Nähes, et azteekide sõjavägi võiks talle takistuseks olla teel nende pealinna, veenis ta Geronimot, et see juhataks azteekide printsi läbirääkimisteks tema juurde. Geronimo nõustus. Ta oletas seejuures, et Cortez hoidub edaspidisest veresaunast ja taandub. Vaevalt oli aga prints hispaanlaste laagris, kui selgus Cortezi õige pale. Prints kuulutati hispaanlaste poolt vangiks. Äärmiselt hämmastunud sellisest kuulmatust alatusest, ei tahtnud Geronimo uskuda seda tõsiasja. Cortez aga seletas, et see samm on tarvilik metslaste vaos hoidmiseks.

Õhtu hilja astus Geronimo printsi telki. Ta armastas printsi kui oma venda. Prints ei olnud sõnnud juba kahe päeva kestel ja tema näos oli tagaetava hirve ilme.

„Malintsch,“ ütles ta viimaks. „Ütle oma sõbrale, et ta annaks tagasi mulle vabaduse. Vastutasuks luban talle kõik oma varanduse.“

Vaatamata hilisele ajale ruttas Geronimo Cortezi telki. Ta palus tungivalt printsi vabaks.

„Sarnane palve, don Agnilar, on isamaa äraandmine,“ vastas Cortez karmilt. Geronimo oli vapustatud. Milline jultumus! Millised sõnad! Uuesti astus ta printsi telki. Õnetu taipas asja lootusetut seisukorda.

Sel hetkel kuuldus sõjasarve signaal. Hispaanlased ründasid azteekide laagrit. Ootamatu äraandlik õine pealetung, eriti aga norskavate, puristavate ja tormavate hobuste nägemine — tekitas azteekides seletamatu hirmu ja nad põgenesid. Tuhandete viisi tapeti neid tagaajajate poolt. Kui Geronimo jõudis linna, oli kõik juba möödas ja rüütlid riisusid azteekide varandust. Geronimo, kelle pahameelele ja põlgusel ei olnud piire, needis end ja kogu oma elu. Jõudest tagasi hispaanlaste laagri, leidis ta printsi telgi põrandal surmatuna.

Cortez kavatses saata ekspeditsiooni edasi lääne poole, sest ta oli kuulnud, et läänes peab olema teine rand. Geronimo nõustus astuma selle ekspeditsiooni etteotsa. Lahkumise eelpäeval jaotas Geronimo kogu oma varanduse seltsiliste vahel. Pedro de Alvarezile, kes erines oma aususega ja rüütelikkusega, tähendas Geronimo:

„Võtke see kalliskivi ja andke edasi krahv Callingos de Cordovale. Õelge talle, et ma ei ole mitte äraandja, nagu seda arvab teie juht Cortez. Õel-

ge talle, et olin esimene hispaanlane, kes astus sellele ilusale maale. Õelge talle veel, et põlgan kuulsust, mis mind enne pimestas ja mis ei ole muud kui pettepilt, mis püüab armastuselagedat südant.“ Nende sõnadega andis ta Alvarezile kalliskivi, mille väärtus oli üle kahekümnetuhande peseeta.

Seda teadet ei antud kunagi edasi. Alvarez langes lahingus, ja Callingos oli juba surnud...

Vahepeal liikus Geronimo oma seltsiliste saatel läbi Mexiko lääne poole, üle järvede, mägede, jõgede. Nad liikusid vaid ööseti ja varjasid end peidupaigus päeviti. Geronimo ei rääkinud kunagi. Tema seltsilised hakkasid teda vihkama, sest kunagi ei võtnud ta osa nende keskustelust, julmadest naljadest ja hooplemistest.

Mitme nädala möödudes jõudsid nad viimaks suure mere kaldale. Geronimos valmis teatud kavatsus, mis ta täpselt viis täide. Vastu õhtut läks ta kaldale ja astus kalamehe paati. Sinna asetas ta mõned kookupähklid ja nõu veega. Võttes kätte aerud, tõukas ta paadi kaldalt.

Kui tema seltsilised ärkasid, nägid nad, et Geronimo oli kadunud. Siis juhuslikult märkasid nad Geronimot vähemalt üle miili rannast eemal merel. Nad tormasid kaldale ja hüüdsid täiest jõust:

„Geronimo!!“

Mõni kümnekond korda kajatas ookeani kaldal hüüd: „Geronimo!!“ Keegi ei kuulnud, keegi ei vastanud. Pimenes. Hispaanlased pomisesid kaldal hirmunult: „Mis see tähendab? Kuhu ta ometi läheb?“

Jah, kuhu ta tüürib? Teisele tundmatule, avastamatule maale? Mõnele õnnelikule saarele? Või lihtsalt eesmärgita, pimedusse ja tundmatusse?

Ta läks lääne suunas, igavese päikese tee suunas üksinda mõõtmatul suurel ookeanil.

Ta oli pettunud elust. Ta judes ja mõistes, et elu kõige väärtuslikum aare — armastus, oli jäädavalt kustunud.

Pool tundi

Rektor oma kodus.

9. novembril saab 60 aastaseks Tartu ülikooli rektor Johan Köpp, tudengi rahvale tähtsaim isik ülikoolis, kelle man õjendatakse noid kõige suuremaid küsimusi. Paljudele üliõpilasile jääb tast aga isiklike suuremate küsimuste puudumisel mälestuseks ainult käesurumine immatrikulatsiooni päeval.

Toimetuse ülesandel otsin üles hr. rektori ta kodu. Linna serval, vaksali lähedal hea välimusega maja teisel korral elab rektor Köpp. Uksel ei ühtegi teadannet, nimekaarti või muud säärast. Nii õelda — korter peidetud kujul. Ja kui avatakse uks, teatab proua Köpp, et härra rektor võtab jutule ainult ülikoolis. Kuid õnneks on härra rektor ise kodus ja nii ma saangi oma intervjuu... 24 tundi hiljem, sest hr. rektoril on parajasti ees üks põnev istang ülikoolis. Kuid ma saan pilgu heita rektori kodusse miljõesse. Esikust paremal asub rektori töökabinetti. Avar, kahe aknaga tuba, üks aken serveerib hommikust, teine lõunast päikest. Paremal, pea keset tuba, lai, hoolsalt korrashoitud kirjutuslaud, millel käsikirju, notiitse, kirjutusmasin, raamatuid. Laua foonil kaitseinglina Villem Reimani portree. Kirjutuslaua taga ja ees seina ääres raamatute riiulite read. Peamiselt usuteadusliku ja ajaloolise sisuga raamatud. Ühe akna kõrval rektori isa portree. Võõrastetoast paisab klaver, — pr. Köpp ja prl. Köpp harrastavad mõ-

lemad seda instrumenti. Niisuguses miljões töötab rektor Köpp — kui tal on aega. Aga aega — seda on hr. rektoril kohutavalt napilt. Kohustised rektorina, kohustised professorina — need võtavad aja ära.

Paari koosoleku ning lõunalaua vaheajal toimubki mu kõnelus rektoriga. „Ma ei tea tõesti, millest peaksin kõnelema. Mu elu on tavaline, ei midagi iseäralist tas. Ja ma ise pole kunagi vaeunud teha tas tagasivaateid. Aga kui see peab just olema... — Olen sündinud Lätimaal, Holdre mõisas, kus mu isa oli mõisateenija. Me asukoht oli suures männimetsas, milles peitus suur, ilus järv. Kuigi elutingimused olid võrdlemisi soodsad, siis ometigi ei kodunenud mu vanemad — eriti ema — eluga Lätimaal. Ema mõtles ikka igatsusega tagasi Eestile ja pani mejle, kolmele lapsele, kellest ma olin ealt keskmine, südamele, püüda ikka minna tagasi kodumaale. Eestis on head inimesed, armsad inimesed — nii kõneles ta meile. Ise igatses tagasi, kuid tuli kodumaale juba kirstus. Ei õppinud ära isegi Läti keelt, olgugi, et viibis Lätis kümneid aastaid. Ümberringi läti keel ja lätlased — nii kasvasin ma oma 14. eluaastasse. Läbisaamine lätlastega oli hea, aga kui tekkisid konfliktid, siis need olid alati rahvuslikul alusel. Rahvuslikul alusel viibis ka mu koolisaatmine. Paari kilomeetri kaugusel oli läti kool ja sinna astumiseks endal mingit vastumeelsust ei olnud, kuid sinna ei pandud. Ja nii

alles 10 aastasel jõudsin ma kooli.

Aga siis juba eesti kooli Valka, kus õpetas ka Hans Einer, üks varasemaid eesti haritlasi. Kuna Valk oli 20 kilomeetrit mu kodunt kaugel, siis loomulikult sai Valka jäädud päriselt elama ning Valka tuli hiljem elama ka isa. Edasi tuli paar aastat Treffneri gümnaasiumit ja lõpuks — ülikool. Ülikooli-töö kestis tervelt 10 aastat väga mitmesuguseil põhjusil. Esiteks oli selleaegne ülikool sageli igasuguste streikide tõttu suletud, kas või kuude kaupa, teiseks tuli mul endal kooliraha ja ülalpidamiseks otsida teenistust, teha tööd, teenida igapäevast leiba ja lõpuks tuli paus tervislistel põhjustel. Igatahes algas sellal mu iseseisvumise ajajärk. Kodunt toetust enam ei saanud ja sageli sai teha võlgugi, kuna teenistus ei olnud küllaldane.

„Ülikooli elu oli minu ajal mitmeti teistsugune kui praegu. Kõigepealt nõuti meilt mundrit. Semestri alul seisid bedellid, midagi ülikooli politsei taolist, ülikooli ustel ja vaatasid teraselt, kel on munder ja kel mitte. Kel puudus, seda sisse ei lastud. Teaduslik töö polevat mõeldav mundrita. Kuu aega hiljem kutsus siis inspektor kõik uustulnukad aulasse, kus toimus suurejooneline mundrite järelevaatus. Mundrid olid, muidugi, sääraseil paraadidel igatõhel, kuid missugused, see juba ise asi. Kõik olid ju äsja sisse astunud, kuid paljudel nägi munder välja kui oleks ta seda kannud 10 semestrit. Mäletan ühel mundri varukad ulatusid veidi allapoole küünarnukke, eest ei läinud

kõnelust Tartu ülikooli rektoriga.

üldsegi kinni. Inspektor küsis: „Kas see on teie munder?“ — „Jah, see on minu munder,“ vastas tudeng iseteadvalt. Inspektor vaatas mõtlikult, mölgutas pead ja lausus lõpuks: „Küll teil on ka rätsep!“ Vahel tulid bedellid keset loengut sisse kaema mundeid ja kel ei olnud, see pidi minema inspektori jutule. Seal siis noomiti, kuid tõsisemaid tagajärgi kogu lool ei olnud. Teiseks oli meieaegsete tudengite pere vanus märksa kõrgem praeguse tudengi vanusest. Olid üldse täismehed, täishabemega ehk vähemalt toredate vurrudega. Rahvusliselt oli koosseisus ülekaal venelaste ja sakslaste käes. Eestlasi oli väga vähe. Minu kaasaegseist märgiksin professor Lüüsi ja professor H. Partsi. Muidu elati nagu nüüdki üüritudades ja tehti tööd. Töö kändejõud — ei ütleks et oleks sellal olnud kõrgem praegusest, lihtsalt ülikooli pääsemine oli raskem, said vaid suutelisemad, sõel oli tihedam. Isiklikult ei tee kindlat vahet selleaegse ja praeguse üliõpilase töövõime suhtes. Praegu tehakse ülikoolis väga korralikult tööd.

„Ja muust elust, mida siin jutustada. Mu elu edaspidine kõik on teada, Pidasin prooviaasta Palamusel, olin õpetaja Pärnus, 13 aastat Laiuse koguduse õpetaja, siis dotsent ja professor ülikoolis, usuteaduskonna dekaan, 6 aastat prorektor ja nüüd kuuendat aastat rektor. Kõik on läinud vaikselt ja targu. Eluga olen kõikaeg sammunud kaasa. Mu pika eluaja kestel on juhtunud üht-teist tähelepandavatki, mida olen omale üles märkinud, kuid esialgu on neid vara avaldada.“

Laskunud pehmesse nahktooli, nõjatades lõuga ühele käele, vestleb hällilaps oma elust, endisest ja nüüdsest. Vaatlen kõneluse ajal ta rahuliku, päikeselise ilmega heledaid silmi ja mõtlen: kui võtta ainult valgust, palju valgust, selgust, lahkust, südamlikkust, tarkust ja inimlikkust, siis võiks saada meie rektori portree. Midagi rahustavat, kindlakstegevast ja julgustavat on ta kogu olemuses. Hääl langeb kuulaja meeltele kui värskendav kompress. Ei midagi pessimistlikku, ei midagi kibestunud, õelat, tigidat. Ja nii jääbki üldmuljesse lõpmatu mahedat, kergendavat, suvepäevast.

„Tööd on olnud alati külluses,“ jätkab professor, „kuigi alati pole võimalik sellele näidata, nii et seda taipaks ka eemaloleja. Rohkem kui 8 aastat olen tegeleenud ülikooli administratsiooni ülesannetega, 6 aastat olen olnud üksinda prorektor. Praegu täidab samu kohuseid kaks isikut. Vahel on päev üsna pingul. Tõusen tavaliselt kella 7 paiku hommikul. Einetamisele järgneb ettevalmistamine loenguks. Viimased algavad kella 10 ja 11 ajal. Pärast loenguid kella 12 peale olen ülikoolis, kus õiendan jooksvaid asju, siis veel kõnetunnid paar korda nädalas, koosolekud, mida mahub vahel ühele päevale ära tervelt 4 tükki. Tööpäev pole kunagi alla 8 tundi. küll aga enamasti 12—14. Loomulik, et seepärast jääb kodu jaoks vähe aega.“

Rektor Kõpa perekonna moodustavad ta abikaasa, tütar ja kolm poega. Poegadest on üks ülikoolis ja õpib

isa eeskujul usuteadust, teine lõpetas kevadel keskkooli ja on nüüd kaitseväes ratsaväelasena aega teenimas, noorim poegadest on alles Treffneri gümnaasiumi III klassis. Ainus tütar õpib ülikoolis keeli.

„Aeg veereb veena — ja niisuguse omamoodi lõhki-kärjitatud päevakava juures on raske midagi pidevalt luua. Kuid siiski hiljuti valmis mul

Laiuse kihelkonna ajalugu,

mille trükkimisega teeb algust Eesti Kirjanduse Selts arvatavasti tuleval aastal. Materjali olen kogunud Riias ja Stockholmist. Pooleli on veel teisi töid, kuid suure töökoormatuse tõttu saan neid teha vaid natukese-aaaval. Ka Laiuse kihelkonna ajalugugi valmis pikkamisi. Esialgsed ülestähendised tegin juba 6—7 aastat tagasi. Õige töö aeg sääraseiks asjaks on mul ikka suve vaheaeg, mille kestvusest on puhast puhkusi vaid 2 kuud, kuna kolmandal kuul pean olema kontaktis ülikooliga. Viimasel põhjusel suvitangi Tartu läheduses, näiteks Elvas.

„Töö kestab umbes kella 12 öösi. Kui aga tööst on veel vaba aega, siis ma loen luuletisi.“ Viimast lauset kuulen päris hämmeldavi silmi, sest on ju meil saanud päris traditsiooniks, et luuletistest pole huvitatud mõnigi luuletaja, veel vähem mõni soliidse positsiooniga inimene. Luule harrastamist peetakse meil tihti niisuguseks, et täismees sellega ikka ei tegele.

„Jah, luuletisi ma armastan. Paraku ei ole just noorema generatsiooni luuletised keele tõttu malle eriti vastuvõetavad. Nende lugemine sünnitab raskusi. Kui pean uurima, mõtlema enne kui saan aru luuletisest, siis see pole ammugi meeldiv asi. Kuid üht-teist jälgida püüan siiski. Eelistan vanemat, lihtsamat ja selgemat generatsiooni. Kõigepealt olen pidanud kalliks Koidula luulet, siis tuli ajajärk, kus olin tugevasti vaimustatud Anna Haava luulest, eriti ta esimestest luulekogudest. Anna Haava ongi suuremalt jaolt mul peas. Edasi on malle meeldinud Ado Reinvald, Sööt. Praegu uuendan tutvust Ernst Ennoga. On väga kahju, et mul just luule jaoks jätkub nii vähe aega. Luule annab ju lugejale palju... Peale luule armastan jalutada. Kui vähegi saan, matkan linnast kaugemale. See on tarve heita pilku kaugemale, kus poleks ees alati müüre ja seinu.“

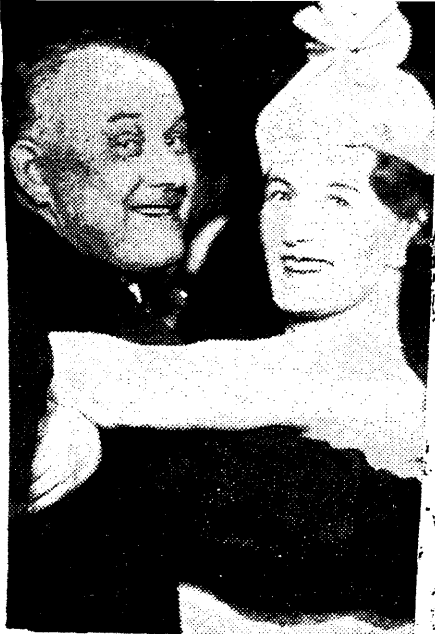
Mu viimasele kergemeelsele küsimusele, kas härra rektor harrastab ka kinot, vastab rektor muheledes: „Põhimõtteliselt ma kino vastu ei ole, kuid ise satun sinna vaid paar korda aastas, sest säärane kõik eeldab meeoleolu ning vaba aja kokkusattumist, mida aga pole sugugi nii lihtne saavutada.“

Oleme keskustelenud üle poole tunni. Hr. rektorit ootab jällegi uus koosolek ja mind kirjutusmasin. Kõnnin taas mööda Tiigi tänavat ja mõtlen sellele, et hällilaps unistas saada aednikuks või õpetajaks. Teins unistus on igatahes osaliselt täitunud. Elu annab osaltki mida tahetakse.

Linda Künnapas.

Pealinn tantsu-

hardumusega kui sooritamas oma tamiseks ja võõra partneriga koha-argipäevaseid kohustusi. Pr. Laido- nemiseks vajatakse viimistelu — ner, pr. Einbun d, pr. Johanna tantsukursusi. Päts, isegi võimsa olemusega Mari Noorem gene- Raamoi ei kuulu tantsu vastaste ratsioon on hulka. Silmapaistva muusikaalsusega tantsib pr. Puusepp. Pr. Roosio- org on sagedamini nähtud kujusid ballisaalide parketil.

Kindral Laidoner
tantsukeerises.

Hans Tölp,
pealinna uus tantsuõpetaja.

Öeldakse, et inimestele, kes ei harrasta tantsu, jäävad suletuks rõõmu väravad. Tõepoolest võib tantsu pidada teafavaks meeleolu baromeetriks; väidetakse selle olevat isegi iseloomu avastamise võtme. Nii võime näha hõbehalli juustega inimesi sukelduvat ülevoolava rõõmuga nooremate seas tantsu pöörisesse.

Pealinn on innukas tantsija. Ballid kujunevad tõelisteks ballideks.

Kes tantsivad meeleldi? Kergem oleks vastata küsimusele, kes seda ei tee. Pealinna eksklusiivsemal ballidel oleme näinud meie riigi juhtivaid tegelasi unustavat tantsumuusika saatel oma muresid ja seltskonna esimesi daame nautivat valssi sama

Dr. Elisabeth Haman leiab tantsu olevat suurepärase puhkuse. Kol. Masingi abikaasa on suurimaid tantsu ihalejaid. Pr. Teiss hindab samuti tantsu vahepalana bridshimängule. Pr. Lorens tennisistina eelistab kehakultuuri vormi muile ballisaalide ajaviidetele. Dir. Karl Vellneri abikaasa omab slaavi peene vastuvõtuvõime muusikale ja muusikaalsed inimesed tantsivad teatavasti hästi. Mainimata ei saa mööduda dir. Espenbergist abikaasaga, kes on parimaks näiteks nooruse sädelevast elurõõmust, mida aastaarvud ei suuda tumestada.

Enamus seltskonda omab loomuliku instinkti muusika mõistmiseks ja edasiandmiseks liigutis. Ent kooskõla saavu-

parketil

see, kes tahab omada tantsus virtuoslikkuse. Parima tantsija nimi on ihaldatud tiitel. Sellistest, oma saavutustega kroonitud inimestest võiks mainida hr. S. Bohmi, korduvalt premeeritud tantsijat, hr. Janni A. Kapsi & Ko. juurest, hr. Pirni, hr. Petersoni, hr. Rosenwaldti, hr. Kuuset ning last not least abielupaar Kaljoteid, kes on aastaid sammunud võidust võitu.

Kui siirduda uuesti sirvima meistritasemeni mitte küünida tahtvate kodanike loetelu, tuleb esmajärjekorras mainida Vabrikantide Ühisusest ins. Mauritzzi, kes tantsib meeleldi ja hästi. Kaupmees Berg ei hülga samuti tantsimisvõimalusi, millises küsimuses kaupmees Kelvets ühineb oma konkurendi seisukohaga. Tapeediäriomanik hr. Veelman on veendunud tantsupooldaja ning hr. Johanson Majaomanike Pangast vahetab meeleldi numbrid nootide vastu. Isegi hüpnootisöör Johanson siirdub salapärasest maailmadest tavalisse tantsuõhkkonda. Hr. Badendieck suudab parketil saavutada kauneid tulemusi. Dr. Holdt on üks paremaid tantsijaid, kellelt raskeimategi pas' de sooritamine ei nõua ponnistusi. Sama lauset võib tarvitada iluuisutaja dr. Hirve kohta, kes omab talendika partneri ballettöös prl. Tamara Kreisleris. Elegantselt tantsib hr. L. Schultz Kreenbaldist ning samas ettevõttes töötava reklaamshefi hr. Limbergi kütkestav tütar kuulub pealinna kaunimini tantsivate tütarlaste hulka samuti kui prl. Lammaski. Innukaimatest tantsijaist võiks veel loetella pr. Lemmi, pr. Matsoni, samanimelise advokaadi abikaasat, pr. Abergi, prl. Hochbergi, direktor Nichtigi ETK-st oma abikaasaga, pr. Vassili samast asutusest, adv. Öunapuud, pr. Pensa-Gengelbachi etc, etc. Et anda pealiskaudsetgi läbilõiget pealinna tantsupublikust, peame sesooni kestel veel korduvalt käesoleva küsimuse juurde tagasi pöörduma.

Tähelepanu

tänases „Romaanis“ algavale uuele romaanile „Hiiline külatine“

Kadunud rong

Claude Farrère

Tiphaigne Hoff, jaamaülem, õõtsutas oma lampi käes ja hõikas harjumuse kohaselt: „Reisijad, seiske tagasi!“, kui rong nr. 1815 ähkides jõudis jaama ette.

Ta karjus tõesti vaid harjumuse tõttu, sest jaamaesisel polnud ainustki reisijat. Mitte ainustki.

Tiphaigne Hoff tunnustas seda tööka teatud kahetsusega.

„Need õised rongid!“, ümises ta. „Ükski kass ka ei roni peale.“

Vahepeal rong oli jäänud seisma.

Tiphaigne Hoff vaatas kõigepealt järele tuled, et jõuda veendumusele, kas mõni vagun vast teel pole läinud kaduma. Siis läks ta piki mööda neljast vagunist — see oli vaid üks kohalik rong — ja tendrist ning jõudnud veduri juurde, Tiphaigne Hoff peatus, et vahetada paar sõna vedurijuhiga. See vastas tema tervitusele märkusega, et on külm — pörgulikult külm.

„Need õised rongid!“ kordas Tiphaigne sümpaatselt, ja kolme minuti möödudes hõikas: „Palun kohtadele,“ jälle harjumusest, enne kui anda vilet.

Kuid äkitselt ta peatus, suu lahti. Hetk enne seda ta oleks võinud vanduda, et polnud näha hingegi jaamaesisel, kuid nüüd oli seal korraka kaks reisijat nagu oleks nad ilmunud sinna läbi nõiaukse.

Kaks reisijat, üks väga pikk ja teine väga lühike, valmis astuma rongile.

„Palun oma kohtadele!“ kordas Tiphaigne Hoff veel kord, sest need kaks reisijat näiliselt ei rutanud põrmugi.

Tiphaigne Hoff, ärritatud nende äkilisest salapärasest ilmumisest, ajas silmad pärani.

Lühike mees — ta oli väga lühike — oli näolt kaunis harilik, välja arvatud, et ta näis sama vana nagu igavene juut, ning juuksed, milliseid ta kandis pikkadena nagu sada aastat tagasi, rippusid alamale kuue kraest. Kuid ta riided olid peaaegu uskomatud.

Need koosnesid ühest mõõtmatus pükstepeerist, mis põlvede juurest kitsad nagu ratsapüksid, kõveratest jalatsitest ja hõbenõõpidega ratsakuuest, mille laiad hõlmad heljusid tuules.

Peas oli tal lame kübar ning ta lõhnas hirmsasti muskaadi järele. Kuldnupuga kepp, pikem kui ta ise, andis sellele rõivastusele sobiva lõpuakkordi. Ta toetus sellele kahe käega.

Teine reisija, pikk, väga pikk, oli rohkem kummaline. Ja vaadates tema peale, Tiphaigne Hoffi süda läks raskeks ja tal hakkas hirm.

Võõra pikk siluett oli mähitud mantlisse, mille värvi oli raske määrata kindlaks. Välja paistsid tal vaid kaks sügaval asetsevat silma ja valge, kahe jala pikkune habe. Mantlist ulatus välja lihatu käsi ning kondiste sõrmede otsad puudutasid üht käepidet pagasikärul, mille aidamees oli jätnud sinna. Väga õnnetult jätnud sinna, nagu Tiphaigne Hoff leidis hiljem.

Jah, mõelda polnud siin midagi: need olid kummalised reisijad. Kuid oli vaid vähe aega mõelda selle üle järele, sest rong hakkas juba minema.

„Palun oma kohtadele!“ kordas Tiphaigne Hoff masinlikult. Siis see väike, vana reisija kargas äkki üle trepi vagnisse, kuna tema kaaslane — pika, valge habemega — jäi liikumatult jaamaesisele, käsi veelgi kärukasipuul.

„Nüüd, härra, astuge peale,“ ütles Tiphaigne Hoff, ning astus lähemale, et aidata teda. Kuid väike vanamees äkitselt karjatas ebahariliku falsetto häälega, mis pani Tiphaigne Hoffi närvide värisema nagu kellanöörid:

„Ärge puudutage teda! Ha, ha, ha!“

Tiphaigne Hoff kargas kolm sammu tagasi, kuna mees ronis ise rongile niihästi kui suutis.

Hiljem Tiphaigne Hoffil oli meeles, et vaadanud läbi mantliprao ta oli näinud midagi teravat ja sinist, nagu mõõgatera.

Üks läks kinni ja Tiphaigne Hoff andis signaali. Varstilahkus rong. Jaamast väljas võttis teda vastu öö. Oli veel näha veidi aega punast lampi. Siis kadus ka see.

Pärast seda Tiphaigne Hoff korraldas tuled, teatas eelmisesse jaama, et tee on vaba ja järgmisesse, et rong on tulekul.

Kõik oli korras.

Üks mõte siiski piinas Tiphaigne Hoffi. Ta küsis raamatupidajalt:

„Jap! Kuhu nad sõitsid, need kaks reisijat nüüd äsja?“

„Millised reisijad?“ küsis abiline.

„Need kaks. See pikk ja see lühike — rongil tuhat kaheksasada viisteist.“

„Ma pole andnud välja ühtki piletit selle rongi peale. Ma pole näinudki kedagi, suurt ega väikest.“

Tiphaigne Hoffi suu avanes laiaks ringiks, kuid enne kui ta sai öelda „oh!“, kõlas aidamehe vali hää läbi jaama:

Claude Farrère on nüüdisaja prantsuse kirjanduse neoromantilise voolu kuulsamaid ja nimekamaid esindajad. Oma teostes käsitab F. romantilist ja seiklusrikast ainesitikki, mis on ette toodud kindlas stiilis ja tugeva draamatilise pingega Käesolev lühijutt „Kadunud rong“ pakub ilmeke näite F. käsitusviisist ja ainesitiku omapärest.

„Šeff, vaadake siia! Ruttu!“ Tiphaigne Hoff ruttas välja.

„Mis te mõingate! Mis on juhtunud?“

„Kuid, helde taevast, šeff, vaadake seda!“

See oli pagasikäru. Tiphaigne Hoff vahtis seda ja seisis vait.

Pagasikäru, hea, tugev, taotud rauast rataskäru, peaaegu tuliuis, oli nüüd ainult veel vana aukline, roostetanud raualogu — nii roostetanud nagu oleks ta lebanud sajandeid merepõhjas!

Rattarehvid ja muud sidemed ning raam oli muutunud telliskivi värvi varemeiks. Üks käsipuu — see mida oli puudutanud valge habemega reisija, puudus täielikult. Seal, kus ta kord oli olnud, oli näha maas vaid veidi punakat tolmu.

Tiphaigne Hoff äigas väriseva käega üle aurava lauba.

Kuid äkitselt üks palavikuhoog, mis raputas tervet ta keha, sundis teda kargama — blokk-süsteemi kontrollaparaadi juurde. Ja aparaadi ees ta sattus paanikasse. Oli möödunud juba enam kui veerand tundi sellest, kui rong nr. 1815 oli lahkunud jaamast, ja ülemine indikaator, mida juhtiti liinil asuvast postist, näitas punast ketast, mis tähendas: „Liin kinni.“

Rong nr. 1815, tähendab, ei olnud veel jõudnud selle kohani, kuigi ajatabel näitas, et ta pidi läbistama selle üheksandal minutil.

Tiphaigne Hoff, kelle süda oli nagu raudus, saatis välja reguleerimissignaali:

„Kas viimane rong, millest teatatud, on läbistanud teie posti?“

Vastus tuli viimaks tagasi: „Viimane teatatud rong ei ole meilt läbi läinud.“

Üle jaamaülesõidu aidaaiaees ja raamatupidaja, valged kui lubi, lugesis kummalist teadet.

„Midagi läheb valesti,“ ütles raamatupidaja, kõneldes tassa, nagu viibiks ta surivoodi juures.

„Ei, ei, ei!“ karjus Tiphaigne Hoff, võideldes oma enda hirmu vastu. „Midagi pole veel valesti; see on vaid kiiruse langus, muud midagi.“

Kuid hetk hiljem ta ise juba saatis välja üle terve liinilõpliku signaali, mida tarvitatakse õnnetuste korral:

„Rong hädaohus number esimese juures,“ vaatamata maksvale korraldusele, et seda signaali võib saata välja vaid kirjaliku orderi põhjal kõneall oleva rongi päästmiseks.

Jah. Kuid Tiphaigne Hoff teadis juba küllalt. Ta oli kindel, isegi väga kindel, et nr. 1815 päästmine ei kannatanud enam mingisuguse orderi väljaandmist, olgu see kirjalik või mingi teistsugune.

Kõik kolm ootasid hirmunult.

Möödus tervelt veerand tundi.

Otsetühenduse rong, lähemast jaamast välja saadetud, möödus vilet andes.

Läks veel veerandtundi.

Ning siis juhtus midagi naeruväärset, fantastilist, kuulmatut — midagi, mida ükski jaamaülesõidu pole näinud varem ega näe ka tulevikus: blokk-süsteemi kontrollaparaadi indikaator keeras ringi, avades valge „Liin vaba“ ketta, hetkel, kui järgmise posti kell andis signaali:

„Otsetühenduse rong möödus minu postist.“

Saate aru, mida see tähendab? Järgnev rong, minnes sama liini mööda kui rong nr. 1815, ja rong nr. 1815 kannul, on läbistanud posti, kuhu rong nr. 1815 polnud veel jõudnud.

Ja liin oli vaba!

Mingit roobastest välja jooksmist, mingit kokkupõrget. Midagi — mitte midagi üldse!

SAATUSLIKUS KEERISES

Hans Kuzari
romaan

(9. järg.)

Pisarad tumestasid neiu silmi, mingi tomp tõusis kurku, nõõris kurgu kinni. Ta jooksis eemale, pugus pimedamasse nurka, nagu haavatud loom, kes peidab end varitseva hädaohu eest.

Nuuksumine tõusis ta sisemusest... raputas metsikult saledat keha... taltsutamatu, metsik nuuksumine...

See oli nutt, millist tunnevad inimesed, kes kannavad südames suurt, valusat igatsust. Ja kes ei julge sellele igatsusele nime anda, kartusest, et ei suuda teda enam taltsutada.

Ajus kõik vormus ainsaks, ahastavaks apihüüdeks:

„Pea nõkoju jõudma... Günter Dittmar, vii mind koju!“

*

Rio de Janeiro politseiametnik luges nimekaarti, mille üks ametnik äsja toonud, hüppas jalule, tormas ukse juurde, avas selle pärani ning nägi härrat oma ees, kes hurmava, võitva naeratusena astus tuppale.

Ka siis, kui politseiülem poleks lugenud nimekaarti, ta oleks naeratusena — kindlamini kui passist või isikukirjeldusest, tundnud, et see oli tõepoolest kuulnud saksa filmitäht, keda tal oli au omas büroos tervitada.

„Aa, tere, senhor Gurlitt! Tere tulemast Brasiilias!“ Ta raputas filminäitleja kätt sellise innuga, nagu oleks hulga aastate järgi kohanud oma parimat sõpra.

„Tulge... istuge! Ja nüüd jutustage, kuidas sattusite just Rio de Janeirosse, kuna terve Euroopa on ärevuses ja noored neiu ei saa murest oma lemmiku saatuse pärast öösiti magada.“

„Kuidas sattusin just Riosse?“ naeratas Günter Dittmar. „Olen Rio de Janeiros sündinud.“

„Rios sündinud? Otse Rios, senhor Gur-

litt?“ Politseiülem oli nii hämmastunud, nagu oleks ta külaline teatanud, et ta olevat Diamantinos, surnud linnas Matto Grosso piirkonnas, leidnud ilusamaid kalliskive maailmas. „Hahaa! See on alles kõmoteade, senhor Gurlitt! Enneolematu sensatsioon! Frank Gurlitt, kuulus filminäitleja, keda nimetatakse Euroopa ilusaimaks meheks, on Rio de Janeiros sündinud! On maailma ilusaima linna laps! Aga rääkige ometi, kus olete viibinud kogu aeg?“

„Olin Brasiilias!“

„Brasiilias? Ja seda ütlete alles nüüd? Miks te ei teatanud seda varem, enne saabumist? Oleksime korraldanud teile väärilise vastuvõtu...“

„Vaadake senhor, just seda tahtsingi vältida. Ei tahtnud enam olla filminäitleja Frank Gurlitt, vaid Günter Dittmar — see on mu tõeline nimi, mille film on meelanud kogu naha ja karvadega. Ei tahtnud enam olla ilus nukk hurmava naeratusena, nukk, kes liigub ekraanil ning sealjuures on unustanud, et ta on ka inimene! Mul oli villand filminäost, filminäeratusena, maskist, milles pidin jooksmas, mul oli küllalt komöödiast, mida pidin, mängima mitte ainult filmiteljees, vaid ka elus... tahtsin olla jälle mina ise!“

„Hm! Ma ei mõista seda hästi, senhor Gurlitt! Oleksite võinud anda ometi vähemagi elumärki enesest!“

„Et kogu jõuku jälle ässitada mu jälile! Frank Gurlitt Rio de Janeiros... Frank Gurlitt aurikul sõidul Parasse... Frank Gurlitt Amazonasel... Frank Gurlitt džunglis! Võtaks pagan! On olemas ka veel Günter Dittmar, senhor... ja sel Günter Dittmaril on ka eluõigust!“

„Kindlasti, kindlasti!“ vastas politseiülem pisut segaselt. „Ainult... olete oma kaasmalastele valmistanud palju muret ja rahutust.

Ainult see võimatu — ja ometi täiesti tõendatud asjaolu, et rong nr. 1815 ei olnud siinpool ega ka teisepool posti ja järelikult rongi nr. 1815 ei olnud enam olemaski.

Tiphaigne Hoff ei lausunud ainustki sõna. Ta vaid läks ja vahtis hulk aega, mis oli jäänud järele pakikärust. Jäänusedki olid kadunud viimase poole tunni jooksul. Kohal leidis vaid väike hunnik roostet.

Keegi ei kuulnud enam midagi rongist nr. 1815. Saladus jäi täielikuks. Põhjalikud otsimised — tammi ääres, jões ja kõikjal ei avastanud mingit jälge temast. Erikomisjon, kes juurdles — ja suurimas saladuses, ei leidnud samuti midagi.

Tiphaigne Hoff siiski selgitas omalt poolt, et kilomeetripostide 2304 ja 2307 vahel alalisel teel kivid, varemalt haldid, olid pärast seda päeva pu-

nakad, ning silmanähtavalt kaetud rauaokstüüdi tolmuga.

Tiphaigne Hoff selgitas selle töögi. Kuid kunagi ta ei hinganud sellest sõnakestki ühelegi elavale olevusele, ei kahest saladuslikust reisijast, ega kadunud kärust ega millestki.

Tiphaigne Hoff ei kõnele kunagi mingist nr. 1815. Ta rääkis sellest vaid mulle, ja ainult kord, ühel päeval kui ta oli äärmiselt joobnud.

Kardeti mõrva, enesetapmist, õnnetust ja taevast teab mis... ning teie filmiühing pakub 10 000 marka sellele, kes teatab teie asukoha...“

„Noh, need kümme tuhat marka võite ju teenida!“ naeris Günter Dittmar. Jatkas siis tõsiselt. „Küllalt Frank Gurlittist. Tulin teie juurde hoopis teise asja pärast, senhor Barroto!“

Ta jutustas politseiülemale lühidalt Inge Jenseni loo. Peadraputades politseiülem kuulles ta jutustust.

„See on ju nagu film, milles mängite peaosas, senhor Gurlitt!“

„Ei, peaosas mängib siin Inge Jensen. Noor neiu lahkus poolhaigena Manaost ning olen kindlaks teinud, et ta saabub täna hommikul Rio de Janeirosse. Minu arvestuse järgi neiu on praegu täiesti rahata. Ta eksib abitult läbi Rio tänavate, väsib, nõrkeb kuumuses. Senhor Barroto, peate aitama leida Inge Jenseni!“

„Meeleldi, senhor Gurlitt! On mulle eriliseks auks ja rõõmuks aidata kuulsat filminäitlejat...“

„... tundmatut Günter Dittmarit...“

„Minugi poolest ka tundmatut Günter Dittmarit... muide, Frank Gurlitt on ilus nimi!“

„Filmi juures peab olema ilus nimi!“ naeris Dittmar.

„Nii siis... poole tunni pärast algab teie senhorita otsimine! Tahan näidata teile Rio politsei tublidust! Tuhad... mis ma ütlen! Kümme tuhat ametnikku valgub laiali igasse ilmakaarde otsima neiut... ja peaks tõesti olema nõidus, kui Rio de Janeiros ei suudetaksa leida blondi senhoritat!“

*

Inge Jensen vaatas ehmunult üles, kui äkki nägi meest kummarduvat tema juurde alla. Inge pörkas hirmunult tagasi, kuid juba oli mehe tugev käsi haaranud ta käsivarre ning tõstis neiu jalule.

Mees ütles midagi portugali keeles, mida neiu ei mõistnud.

„Mis tahate minust?“ ärritus neiu. Mehe karmil näol polnud kaastunde ega arusaamise jälgegi.

Käeviipega mees kutsus kohale auto. Neiu sunniti autosse astuma ja kui ta tõrkus, kuna talle meelestus äkki Pedrito de Gayaz, mees tõstis neiu pikema jututa autosse. Neiu kaitses end kogu jõuga, kiljatas valjusti... autouks langes mürtsudes kinni ja auto vuras minema peale selle, kui mees oli istunud neiu kõrvale.

Mees katsus rahustada neidu, rääkis talle midagi, mida neiu ei taibanud. Meeletu hirm asus äkki südamesse. Mis tahtis see mees temast?

Auto pööras kõnniteele, sõitis läbi pime-

da võlvialuse, mingi värav avati ja suleti nende järel.

Mees astus autost ja haaras Inge käe.

„Mis tahate minust?“ karjatas neiu. „Laske mind lahti!“

Teine mees, kes seisnud auto läheduses, lausus saksa keeli:

„Ärge kartke, preili Jensen... olete politseiavalitsuses.“

Inge tahtis küsida midagi, kuid mees haaras ta käe ning juhtis ta läbi pika koridori... tahtetult neiu laskis end edasi talutada — kuski avaneks uks.

Inge Jensen lükkas tupp, kuulis võidu rõõmsat häält:

„Näete, senhor Gurlitt... tund ja kümme minutit! Mis ütlete meie politseiaparaadi kohta?“

Senhor Gurlitt ei öelnud midagi. Ta ruttas vastu Inge Jenseni, kelle silme ees keerles kogu ümbrus. Pani käe neiu piha ümber ja juhtis ta toolile.

Inge vaatas meest suuril silmil.

„Günter Dittmar!“ ta sosistas, nagu ei suudaks tajuda imet, mis temaga sündinud.

„Olen nii õnnelik, preili Inge, et oleme teid leidnud! Olin mures teie pärast, ega teadnud muud pääseteed, kui ajasin jalule kogu Rio politsei.“

Ta hoidis neiu kätt ja silitas seda õrnalt.

„Ma... ma olin nii õnnetu... ei leidnud enam mingit väljapääsu!“ sosistas neiu. Ta ei vaadanud mehele näkku seejuures.

„Kuid nüüd on jälle kõik hästi, eks ole?! Viin teid tagasi Hamburgi ja...“

Äkki neiu tõstis pea ja vaatas mehele otsa.

„Miks te ei öelnud mulle, et olete Frank Gurlitt?“ küsis neiu.

„Kust teate seda?“

„Lugesin seda ajalehest... täna lõunapaiku!“

„Mäletate, prl. Inge? Kui ükskord küsitsite minult kes olen, vastasin, et teile tahaksin alati olla Günter Dittmar.“

„Paljugi oleks kujunenud teisiti, kui oleksin teadnud seda!“

„Sellest räägime hiljem, prl. Inge. Nüüd tahaksin teid hotelli viia... olete surmani väsinud!“

Neiu tahtis vastu rääkida, kuid tal polnud selleks mahti. Günter Dittmar ulatas politseiülemale käe ning tahtis teda tänada.

„Ohoo! Mina pean tänama, senhor Gurlitt! Tegin ju sellega ilusa äri... pealegi raadioteade, et Rio de Janeiro politseil Brasiilias on õnnestunud leida kuulsat Frank Gurlitti, on juba jõudnud Saksamaale ning homme võib lugeda iga Rio de Janeiro ajalehest, et Frank Gurlitt, Rios sündinud saksa filmikuulsus, viib siin ja...“

„Kui te neile reedate, millises hotellis pea-

tun, on meie sõprus lõppenud, senhor Baroto!" naeris Günter Dittmar.

Siis ta viis Inge Jenseni välja.

Nad istusid teineteise kõrval autos ja sõitsid läbi Rua do Ovidori.

Günter Dittmar tundis noore, saleda neiu lähedust nagu midagi lõpmata magusat, õnnestavat. Ning teadis, et enam iialgi ei lahku neiuist.

„Miks põgenesite tookord Manaost?“ ta küsis lühikese vaikuse järele.

Neiu ei vastanud. Mees tundis äkki vaid neiu kätt oma käes... väikest, sooja kätt, mis surus õrnalt suurt mehekätt. Vaevalt kuuldavalt sosistas neiu:

„Ma... ma kartsin...“

„Kartsite? Aga, prl. Inge? Keda siis?“

„Kartsin... teid, Günter Dittmar!“

Mees hoidis neiu kätt tugevas pigistuses ning tundis oma südame valjusid lööke. Nägi neiu nägu oma ees, kitsast, valget, magusat näokest... see oli talle päris lähedal, nii lähedal, et oleks pruukinud vaid käsi tõsta, et seda oma käte vahele haarata ja suudelda. Kuid sundis end rahule.

„Mind te ei oleks tarvitsenud karta, prl. Inge! Olin otsustanud oodata...“

Inge Jensen vaikis. Ta poleks suutnudki kõnelda. Vaiksed, õrnad hääled, alles tundide eest ärganud ja teadvusse tunginud... need sosistasid suurest, ilusast õnnest, millele Inge Jensen sammus vastu... suurest, piiritust armastusest, mis nüüdsest peale ümbritses teda.

Günter Dittmar avas suu... kuid ainustki sõna ei tulnud huultelt.

Seal oli äkki kitsas, pehme käsi, see libises kallistavalt üle mehe käeselja ning jäi sinna lebama, nagu oleks nüüd leidnud toe, millest ei lahku iial.

Ja Günter Dittmar kummardus alla ning suudles kätt, mis usalduses ja armastuses tulnud tema juurde...

Günter ja Inge Dittmar sammusid ranna-avenida astmeid mööda alla sadamasse.

Täna nad sõitsid tagasi kodumaale. Olid ostnud esimese klassi piletid suurele luksusaarikule, nagu see kohane noorpaarile, kes asub pulmareisile.

Kahe päeva eest nad olid abiellunud Rio de Janeiros. Väike, paks konsul oli hämmastunult vaadelnud neiu, kes lühikese aja eest tema juures tagasisõiduraha käinud palumas... ning kes nüüd elegantses tänavarõivastuses ta ees seisis, üliõnnelik naeratus huulil.

Ei saa salata, et konsulil olid omad vaated neiu kohta, kes oma jutu järgi Brasiiliasse sõitnud otsima oma peigmeest, selle leiab abielus teisega ning pikema jututa leiab omale asemiku. Ja millise veel! Mehe, kel suure-

pärane välimus, kes naeratab võluvalt ja kes kodanliku nime kõrval evib veel teist, kuulusesäraga ümbritsetud nime.

Noorpaar sammus aurikute maabumissilla poole, kui Inge äkki üllatushüüdega seisma jäi. Günter Dittmar jälgis ta pilgu suunda.

„Günter! „Antje Boddenkuhl“ on siin!“ hüüdis Inge ning vaatas mehele säravate, piiritult õnnelikkude silmadega.

Samal hetkel Günteril tekkis oivaline idee. „Kuis oleks, kui laseksime luksusauriku ilma meieta ära sõita ning tagasisõidu sooritaksime „Antje Boddenkuhlil“? Usun, võlgne- me talle seda!“

Nii sündiski, et mõlemad inimesed sammusid kitsast laevatreppi mööda „Antje Boddenkuhlil“ pardale. Esimene ohvitser Bloom vaatas avasui elegantset paari, kes ilmselt eksinud. Alles siis, kui daam tervitas teda rõõmsa hüüdega, mehe karm nägu tõmbus laiale naerule ning ta suutis vaid öelda:

„Inge Jensen!“

„Ei! Inge Dittmar, härra Bloom!“ naeris Günter, raputades esimese ohvitseri kätt.

Nii juhtus edasi, et vana Jakob Stapenbrink kukkus peaaegu toolilt, kui äkki üks prahvatas lahti ning noor, elegantne daam sööstis kajutisse ning talle kaela langes ning pikema jututa vajutas laksuva suudluse kapteni suule.

„Ärge olge mulle kuri, et jätsin teid tookord baari istuma, kapten!“

„Meie piiga!“ kogeles Stapenbrink segaselt. „Ja...“

„... salapärane reisija!“ täiendas Günter. „Ning piiga sai hakkama sellega, et abiellus sellise koletisega! Mis ütlete nüüd selle kohta, kapten?“

Stapenbrink äigas käeseljaga üle suu ja muigas.

„Siis on ju lugu paremini lõppenud, kui ma kartsin!“

„Tahtsime tagasi sõita Saksamaale ja nägime „Antje Boddenkuhlil“!...“

„Antje Boddenkuhl“ käis vahepeal Valparaisos salpeetrit toomas!“ seletas Stapenbrink.

„Ning võib meid kaasa võtta Hamburgil! Tahame oma pulmareisi sooritada „Antje Boddenkuhlil“ vanast sõprusest laeva vastu!“

„Noh, siis pole muud kui las' käia! „Antje Boddenkuhlil“ pulmalaevana... seda ta poleks uneski võinud näha! Loodetavasti vana kast ei lähe vanul päevil veel upsakaks ega kujutle, et tulevikus veab veel vaid laevapoisiks rietatud neiusid pardal.“

Järgmisel hommikul „Antje Boddenkuhlil“ lahkus Rio de Janeirost, sõitis välja sadamast uhkemana kui iial enne... ja võttis kursi Hamburgile.

(Lõpp)

Tshehhoslovakkia

Maa, kus õitseb tõeline demo

Prof. Jaroslav Galia oma maitsekalt sisustatud töötoas. Kirjutuslauda ehivad Tshehhoslovakkia riigimeeste pildid. Selle mahukad laekad sisaldavad prof. Galia kompositsioone, millistest hooimatavam kanti ette „Estonia“ kontsertsaalis korraldatud pidulikul kontserdil. Prof. Galia töötoa kodusus ja vaikus on sobiv õhkkond loominguks. Vaade Soome lahe sinetavaile laineile annab samuti inspiratsiooni.

Suur saal Tshehhoslovakkia vabariigi saatkonnas Toompeal. Avar ja elegantselt sisustatud ruum on oma seinte vahel näinud lugematuid külalisi, kes säilitavad saatkonnas korraldatud koosviibimisi meeldiva mälestusena.

Aukohal seisab Tshehhoslovakkia vabariigi president Masaryki tähelepanuvääriv büst.

vabariigi sünnipäev

kraatia. Kiirkülaskäik saatkonda

Tshehhoslovakkia chargé d'affaires'i abikaasa, madame Selma Galia, pealinna meeldivamaid kujusid. Madame Galia on innukas bridshist, ent koon-dab ühtlasi suure tähelepanu kodukäsitöö harrastamisele. Madame Galia perenaise armastusväär-sus on vallutanud pealinna seltskonna.

O ktoobrikuu 28. pühitses õitsev Tshehhoslovakkia vabariik oma aastapäeva. Tshehhoslovakkia vabariik on oma alguse saanud samast hetkest kui hulk teisigi võõra surve all elanud rahvaid. Iseseisvuse aastad on selgelt tõendanud, millise hisedava ülekohtu all pidid kannatama elujõulised ja andekad rahvad, olles võõraste valitseda.

Tshehhoslovakkiale on osaks saanud suur õnn, omades riigi eesotsas maailma suurima demokraadi, president Masaryki, kelle kuju on käesoleva sajandi silmapaistvamaid.

Olles oma rahva tõeline isa, on president Masaryk suutnud hoida Tshehhoslovakkia neist vapustustest, mis on mõjutanud paljude teiste riikide elu.

Tshehhoslovakkia vabariigi esindus Tallinnas on oma pererahva prof. Jaroslav Galia ja abikaasa harukordse sümpaatsuse ja armastusväär-suse tõttu kujunenud üheks meeldivaimaks kooskäimise kohaks Eesti seltskonnale, kellega nii professoril endal kui proual on tihedad sidemed. Kuna prof. Galia on kunstiharrastuste ja -kalduvustega — heliloojana on prof. Galial hea nimi — tunnevad meie kunstiringkonnad end eriti mõistetuna. Saatkonna representableis ruumes toimuvad vastuvõtud kannavad etiketist vabat ilmet ja moodustavad seegi poolest positiivset laadi erandi.

Tshehhoslovakkia vabariigi sünnipäeval korraldatud austusavaldused kõnelevad selget keelt meie tunnetest tolle maa, rahva ja selle esindajate vastu Eestis.

Rootsi tarbekunsti näituse avangu puhul korraldatud koosviibimine.

Pilte Riigi Kunsttööstuskooli 20. a. juubeli puhul.

Ülal: Kunsttööstuskooli õpilane uues vormimütsis. Paremalt: Kunsttööstuskooli õpilaste ise-tegevuse juhte.

Pildil vasal:

Ülal: Rootsi tarbekunsti näituse avangu puhul korraldasid rootslased koosviibimise, millest võtsid osa t. s. pr. Nyman, pr. Ney, pr. Johanna Päts, pr. Stavenow, prl. Benediks, pr. Taska, pr. Stahl, härrad V. Päts, Greenberg, Olvi Vallin, prof. Karlin Tartust, Wettergren, Mickwitz, Haman, A. Uesson, pr. ja hra Ussisoo, hra Taska, hra Ney, dir. Möllerson, Rootsi saadik Kosküll, kunstnik Raudsepp j. t.

Keskel: Paul Sepp'a teatrikunsti stuudio. Keskel Paul Sepp ja B. Blinof — stuudio liikumise juht.

All: Tallinna Ratsaspordi Klubi liikmed uute hobuste „sissesõitmisel“.

Vasakult — hra Leidig, prl. Rosen, hra Mühlen, hra Tikkas, hra Reinvaldt ja pr. Pihlak.

Paremalt all: Carioca muusikat originaalis pakub Kurt Strobel ja tema orkester Estonia Valges saalis.

Võru Meestelaulu Selts

pühitses 20. okt. seitsmendat aastapäeva. Pildil I rida vasakult: V. Kohk, H Oja, J. Üle, V. Koobakene, J. Konsberg, N. Heuseli, A. Freibach, K. Pütsep (koorijuht ja seltsi esimees), A. Venne, P. Erg, A. Klaas, O. Jeedas, V. Kuus ja L. Org, II rida: V. Spohr, V. Krull, E. Sikk, R. Linna, F. Pii rand, E. Arrak, O. Hääl, P. Reiman, K. Kolon, R. Himma, J. Prügi, G. Kindsiko ja F. Võro. III rida: F. Trumm, A. Otsman, R. Ojaste, V. Soome, A. Rööbing, V. Semjonov, J. Maarits, A. Tsapp, J. Tiits, K. Taaler, A. Plakk, Fel. Võro ja M. Kesler. IV rida: E. Dührlik, E. Schmidt, V. Reikter, J. Vernomasing, V. Ventsel, A. Massa, A. Rätsep (koori solist), L. Hääl, V. Prügi, V. Sari, F. Kõva ja E. Onoper.

Leeriõpilasi õnnistamisepäeval Tall. Jaani kirikus, lõikusepõthal.

Joseph Hergesheimer

LEIB

Rong kihutas läbi laiade legendikkude mereranna poole. August Turnbull, Ameerika ärimees, tõusis magamisvaguni suitsetamisruumis oma istmelt, võttis kõrvale riputatud kuue hallist flanellist ning liikus ukse poole. Kallis siidsärk, kuldketid ja uhke panama-kübar andsid soliidse välimuse sellele laiaõlalisel mehele, kes oli juba elu kõrguspunktist üle.

Ta noogutas mitmele mehele kitsas koridoris; need olid samuti luksuslikus suveülikonnas, kuid enamikult rasvasemad. Otsides veel kord silmadega oma väimespoega Bernardit, ta astus välja ja siirdus oma luksusautosse, millele autojuht kohe andis käigu.

Äkki ta märkas auto põrandal kuld-buudri-toosi. Nähtavasti oli Luise, tema tütar, jällegi tema autot tarvitanud. Oli vaja talle meelde tuletada, et temal, isal, oli absoluutne autoriteet oma perekonna ja varanduse üle. August Turnbull teadis, et tema väimehel, Bernard Forsteril on sama hea auto, kuid nähtavasti on viimane mõjutanud Luiset kasutama tema oma. Tegelikult Bernard oligi rikkam ja edukam kui tema neis aastates. Kuid nad peavad siiski tunnistama tema üleolekut.

August Turnbull tundis rahulolematusetunnet; maailm, edu oli tugevate meeste päralt, nende päralt, kes teavad, mis nad tahavad ja otsejoones sinnapoole rühivad. Kuid sel ajal oli õhus midagi arusaamatut — Ameerika oli astunud maailma sõtta, puhtast sentimentaalsusest seganud end asjadesse, mis puudutavad vaid Euroopat. See oli paha äri.

Kõige rohkem oli sõja mõju tunda naistele. Turnbulli leivavabrikus täitsid naised iga võimaliku koha, teise sõnaga — tegid peaaegu kõik käsitöö. Kuid seevastu tekitasid nad palju lärmi, teatades kongressile hulgaliselt halbade töötingimustest vabrikus.

Auto keeras mere poole ja jäi seisma tema maja ees, millel oli rõdu vastu merd. Kedagi polnud näha. Majas ta riietus kiirelt lahti ning tõmbas supelülikonna selga. Selles nais ta väga hea välja, ainult hõbedane juus meelekoh-tadel ja auvääriline kõht näitasid suurenevast aastate arvu.

Ta väljus tagaukse kaudu ja oligi rannaliival. Kaks meest ujusid, ja kaugemal vasakul keegi naisterahvas seisis vees, käed üles pea juurde tõstetud. Oli külm, kuid August Turnbull laskus ilma kõhklemeta supelusse. Meestes ta tundis ära oma väimehe ja Frederick Rathe'i, kelle maja oli tema oma vastas. Mõlemad mehed olid omavahel elavas vestluses.

Joseph Hergesheimer, Ameerika Ühendriige loetavamaid kirjanikke, sündis Philadelphias 15. II 1880. Philadelphias käis kvaakeride koolis ja kunstiakadeemias. Oma romaani-des kirjeldab värviküllaselt ja meeleolurikkalt ameerika elu ja tema omapära. Tema paremad romaanid on „Kolm musta penni“ (1917 a.) ja „Jaava pea“ (1919 a.).

„Kas tulete einetele ka?“ hüüdis August Turnbull Bernardile.

„Ei saa,“ vastas see. „Victorine on jälle haige. Liig palju šokolaadi pühapäeval.“

Jäänud üks, August pöördus rannale. Naisterahvas, kelle ta vahepeal oli unustanud, muutus järsku elavaks ja lähenes talle. See oli miss Beggs, ta naise kaaslane. Ta imetles selle nõrka kuju, kuna ta varemalt kunagi polnud näinud teda supelülikonnas.

„Tere õhtut.“ Naise hääl kõlas madalalt. Mees imestas, et ta polnud — naine oli neil majas juba terve kuu — pannud teda sugugi tähele varem. Ja otsustas, et see tuleb sellest, et see olevus on nii kahvatu ja vaikne. Harilikult talle ei meeldinud valged põsed, ja pealegi ta oli kõhn.

Naisterahvas peatus ja võttis maha oma kummimütsi, tehes seda aeglaselt, kuna ta keha, märjas satäänis, pöördus kui veata kuju läikivast mustast marmorist.

„Soovite tulla kaasa merre suplema?“ küsis August.

Hetkeline läige silmis saatis naise vastust. „Jah,“ ütles ta, „kuid ma ei oska ujuda. Mulle meeldib lasta lüüa end lainetest. Armastan võidelda nendega.“

Ta kõhkles, siis taganes, ja mees jalutas edasi üksinda.

Tema naise kaaslane! Korts tekkis mitu korda ta silmade vahele, kui ta satüüriliselt võrdles miss Beggsi, üht tõelist teenijat, ja Emmy't.

*

Tema tuba oli vastu merd, Emmy oma kõrvale. Läbi lahtise ukse ta kuulis naist liigah-tuvat, kuid ei teinud sellest väljagi. Gong kutsus õhtusöögile. August istus laua otsa istmele. Laual olid kuld, hõbe, kristall ja lilled kaunilt korraldatud. Ta vastas Emmy koht oli tühi, aga poeg Morice, noorema leitnandi mundris, oli oma naisega kohal. Siis aga ilmus ka Emmy Turnbull, tasa nagu vari, oma kohale.

Emmy oli kaua juba haige. Arstid olid talle andnud igasugu vanne ja arstimeid — ei tea milleks, kuid parandada nad teda ei

suutnud. August oli juba kaua arvamisel, et terve arstiteadus on üks suur pettus. Ja juba mõnda aega ta oli üldse öelnud arstidest ära. Sellest peale oli õhkkond väga raske.

Jällegi vaatles ta Emmyt, kuidas see vaevaga sõi keedetud piima ja kuiva leiba, selle rikkuse ja uhkuse keskel, mis teda ümbritses. See käis talle närvidele! Emmy oli temast vanem küll seitse aastat, kuid välimuselt võis ta olla sada, ehk koguni miljon. Vaid tema vaevalised liigutused eraldasid teda tõelisest muumiast.

Toodi supp, uhke supp, mille üle eriti rõõmustas Morice'i naine.

„Ah, see on tore! Ma olen päris haige ja tüdinunud sellest sõjaaegsest leivast.“

Ta oli piltilus noor naine, sügavalt vasekarva juukstega. Abiellumine oli toonud ta sellesse majja ühelt kuulsamalt Ameerika iludusvõistluselt. August seisis alul selle vastu, kuid et Morice'il oma kolmekümne aasta peale vaatamata muud kohta polnud, võttis ta ühes naisega oma juurde. Talle meeldis isegi Rosalia tähelepanelikkus ja pehme, lõhnav raskus, millega ta toetas tema käsivarrele ja parfumeeritud suudlus, millisega ta tervitas teda hommikuti. Kuigi Rosalia allus talle kõigiti, näitasid mõnedki märgid, et sealt poolt ühel ilusal päeval võib oodata ka vastuhakkamist. Ka täna hakkas ta kõhklema mingist kuuldust nisu ja leiva kohta, kuid August palus teda mitte kõneleda sellistest asjadest. Kuigi ta leivavabrikul oli küllalt maadlemist valitsuse määrustega ja asi tal hinge peal oli, ei tahtnud ta oma mõnususust ja söögiaega millegagi lasta segada.

Ta nägi, kuidas miss Beggsi kitsad valged hambad närisid soolatud lõhet. Tähelepannes seda üksikasja ta esimest korda märkas, et see naine armastab süüa häid toite. Miks aga ta siis ei lähe priskemaks ja roosaks! Ta oli nähtavasti peent sorti.

August palus Emmyt juua üks klaas veini kosutuseks. Täites soovi, oli märgata tasast värinat ta veretel, värvitul suul.

Milline naine on tal, August Turnbullil! Ta oli juba varemalt haiglane, kuid küllalt tark, et varjata seda meheleminekuni. Ja August tundis endas veel palju jõudu!

Järgnesid mitmed söögid ja salatid, valmistatud mitme maa kokakunsti nõuete kohaselt. Kuid August Turnbull tundis rasket õhkkonda oma perekonnaelus. Ta rüüpas värsket veini.

„Ma nägin Bernardi rannal. Tütar on jälle haige liiast shokolaadist. Ta ei söö muud kui deserti. Kui ma olin kümneaastane, sõin ma kõike ehk mitte midagi. Kuid nüüd pole enam distsipliini, ei laste seas ega kuskil.“

Peale desserdi jutt lauas kaldus sõjale. August Turnbull arvas, et sõda möödub ilma Ameerika osavõtuta, ja ükskord veel

Ameerika ja Saksa loovad liidu, kuna see olevat kaubanduslikult mõödapääsemata.

„Sakslased saavad oma õpetuse“, ütles ootamatult Rosalia.

Järgmisel päeval ta käis linnas oma vabrikus ja sõitis siis jällegi randa. Tullles mereäärde, kohtas ta seal vaid miss Beggsi, kes istus pingil.

„Teie olete alati üksi,“ algas ta juttu.

„Jah, armastan olla, kuna ma ei saa seda, mis ma tahan.“

„See on imelik, et te pole kohanud kedagi, kes järgneks teile.“

„Mis head ta võiks pakkuda mulle, ühele õpetajannale, nüüd seltsidaamile?“

„Nad võiksid imetleda kõiki neid toredaid omadusi.“

„Jah, vanad naised, haiged ja naiselikud. Mitte mehed. Neile on vaid üks ligitõmbesjõud.“

„Ja nimelt?“

Naine keeras end tema poole ja vahtis talle näkku allasurutud kibeda energiaga. „Riided,“ ütles ta.

„See on mõttetus!“ hüüdis mees. „Riietus on kõrvalasi.“

„Millal märkasite teie esimest korda mind?“ küsis naine. „Supelusel. See supelülikond maksab rohkem kui kaks minu harilikku ülikonda. See on absoluutselt tõsi.“

August oli kohmetunud tema väljenduste teravusest, ega suutnud midagi vastata. „Seitse meest kõnetasid mind selles ülikonnas juba ühel õhtupoolikul.“

August Turnbull oli ärritatud tundelikkuse tulest, mis hõõgus selle kahvatu välimuse all. See naine oli nagu laetud patarei. Kui puudutada teda, kargaksid sealt kohe välja sädemed. Ta oli äärmiselt erinev Emmyst, nagu elav tuli tuhast. Emmy Turnbulli ei võinudki õieti nimetada naiseks. Augusti mõtted pöördusid uuesti Meta Beggsi peale. Milline naine oli see!

*

Nagu hommikusöögi ajal August kahjatsusega märkas, ei ilmunud Emmy üldse välja; tal polnud selleks küllalt jõudu. Süües täiesti üksi rikkalikult kaetud laua juures, August heitis pilgu ajalehte. Allveepaadid, nagu näha, olid tegevuses kaugemal lõunas. Üks väike reisijateaurik, „Veronika“, oli langenud torpedo ohvriks Delavare maanina lähedal. Kõik see ei häirinud teda, Tema mõttes vaheldusid järjestikku kaks kuju — miss Beggs ja Emmy.

Samal päeval, õhtusöögi ajal, istus lauas veel miss Beggs, kuna Emmy koht oli jällegi tühi. Miss Beggs oli nüüd tunginud tema igapäevasesse ellu. Ta vaatles seda naist teatud imetlusega. „Kõik nad on ebaharilikud — kuni pole abiellunud,“ mõtles August enda-

misi. Ta jõi tugevasti shampanjat ja soovitas sama teha ka miss Beggsile. Peagi olid nad elavas vestluses, muuseas meeste üle.

„Teie jaoks peaks olema täiesti erisorti mees,“ arvas August. „Teie vajate kõva kätt.“

Naise nägu oli mõistatuslik. „Mul on alati õnnetus olnud hiljaks jääda,“ ütles ta lõpuks.

„Ma sooviksin, et oleksin tunnud teid varem,“ ütles mees.

„Jah,“ ütles miss Beggs, „ma oleksin abiellunud teiega. Kuid pole mingit mõtet kõnelda sellest.“ Ta hingeldas raskelt, kõik ta julgus näis temast lahkuvat. „Ma lähen vaatan, kuidas proua tervis on. Muide, kas olete pannud tähele, et ta võib kergesti ka surra.“

„Ei ole,“ vastas August järsult. Imelikul kombel ta sugugi polnud mõelnud sellele, et Emmy on suremas; ta näis igavesti vaevlevat, kuna sealjuures oli ka võimalus vabaks saada — Meta Beggsi jaoks.

Siis tuli teenija ja palus Augusti tulla Emmy, oma naise tuppa, millist soovi ta ka kohe täitis.

Emmy oli voodis. „Ma ei tahtnud segada sind, August,“ ütles ta nõrga häälega. Mees seisid sõnalausumata ta ees. Ka naine ei rääkinud enam midagi. Ja kui ta viimaks kõneldes, siis oli ta häälel kõla, mis tuletas meelde linnukese tiibade kartlikku sahinat.

„Arst käis siin kaks või kolm korda järjest. Ta ütles, et —“

Ta katkestas kõneluse ja ulatas mehele oma käe.

„August, ma — ma pean lahkuma sinust.“

Mees ei väljendanud oma arvamist, vaid vahtis üksisilmi ta kahvatule näole. „Ma suren, August, ja nüüd varsti. Tahtsin öelda seda sulle, kui oleme kahekesi. Ja Luise ja Bernhard peavad ka teadma seda.“

See teade mõjus Augustile nii rusuvalt, et ta midagi ei osanud mõelda. Siis läksid ta tunded selgemaiks, ta silme ette kerkis tema naise kuju noorena ja siis Meta Beggs, nagu see oli olnud õhtusöögil.

Kui naine oli Emmy juba tõelikult lahkunud tema elust, ning teda valdas täielik mahajäetusetunne. Esialgu ei suutnud ta millegagi täita tühjust hinges. Väljaarvatud juhud, kus Luise oli kodus, einetas ta vaid miss Beggsi seltsis. Nad istusid vaikselt, rünnates oma taldrekuid täie isuga. Ühel ilusal päeval, kui miss Beggs pidi saama jälle palka, ulatas August talle tsheki tuhande dollari peale harilikult saja asemel, andes selle edasi ilma mingi seletuseta. Naine noogutas, väljendades täit arusaamist. Siis ükskord laua juures ta nimetas teda esimest korda Metaks. Õhtusöök oli olnud parem kui tavaliselt, ja August leidis, et ta oli söönud liialt. Söögitoa lõhn tegi teda haigeks.

„Läheme rannale,“ ütles ta lühidalt, „vajan õhku.“

Sel tunnil polnud rannal ainustki inimest ja uus elumugavusehoog valdas teda.

See oli ikka veel uskumatu August Turnbullile, et Emmyt ei olnud enam tema elukäigus. Ta raputas oma õlgu, nagu tahaks vabaneda mingist nägemusest. Ta naeris isegi selle üle, kuidas võib ta karta teda. Siis aga tuli nägemus jälle tagasi — suured kuhjad leiba ja Emmy. Saatan oli selles naises!

„Mis üle te naerate?“ küsis Meta.

„Võib olla selle üle, et mu saatatus on muutunud,“ ütles mees.

Naine tuli talle õige lähedale, värisedes ärritusest.

„Ma tahan kõike!“ ta karjus nagu näljane, „kõike! Mõistate? Soovin kõike, sama, mis see naine seal voodis. Kas võite anda mulle kõike seda luksust, siidi ja kalliskive, mis on olemas maailmas?“

Mees patsutas talle õlale. „Te olete tulevikus nagu jõulupuu. Kui see neetud sõda on möödas, läheme Euroopasse — Berliini ja Müncheni. Seal on kaunimad tänavad ja teatrid ja kohvikud maailmas.“

„Mis asi see ujub seal vees?“ küsis äkki naine.

Mees arutas edasi. „Me jääme sinna kaheks või kolmeks aastaks. Siis tulen tagasi ja teen vabrikust aktsiaseltsi. Mingit tööd, ainult osad.“

„Vaadake!“ hüüdis Meta. „Ta tuleb siia — üks väike paat. Usun, ta on tühi.“

„Ma usun, ta läheb sinna väiksesse lahte.“

„Tulge,“ ütles naine, „ta on juba täiesti lähedal.“

Ta peaaegu lükkas meest üle märja liiva sügavamale vette. Mees otse hingeldas sellest agarusest.

Paadis polnud näha hingegi. „Me peame tõmbama ta kaldale,“ arvas mees. Paadi valgel küljel ilutses nimi „Veronica“ — kümme inimest. Äkki oli märgata nagu helget liigahust paadi veerel ja terav seletamatu hirm vallutas August Turnbulli.

„Midagi on seal sees,“ ta pomises. Ta tahtis jooksta ära, põgeneda rannalt, kuid mingi uudishimu ajas teda edasi. Pööramata tähelepanu veele ta astus edasi.

Näljast moonutatud nägu vaatas tema poole paadipõhjast. Seal oli veel teisigi — kõik surnud, surnud nälga. Punases udus, mis ta silmi ette kerkis, nägi ta naist, kes liikumatult lamas surmakrambis.

Ta langes tagasi jubeda karjega: „Emmy!“

Siis tundis ta oma peas tumedat kohinat, valus piste läbistas ta aju.

August Turnbulli keha vajus lainetesse, mis liikusid paadi kõrval.

Uue elu lävel

Ülal — Tallinna majandusmehe poeg Erik Aule, korp! „Vironia“ vilistlane, ja Aino Silvia Pikk, „Filiae Patriae“ liige.

Paremal — Tartu ülikooli hügieeni-instituudi assistent ü. s. „Raimla“ liige Rob. Vinkel ja prl. Vera Umbliä.

Oskar Schelbach, Rakvere energilisemaid seltskonnategelasi, pühitseb 10. novembril oma tegevuse 10-a. juubelit. Juubilar on pea kõigi Rakvere seltside liige, näitejuht, näitleja jne. Sündinud Rakveres 18. juunil 1906. a.

Aleksander Abel, õnnistatud 28. oktoobril Rakvere Pauluse koguduse õpetajaks.

Pr. Aino Emilia Suits, Tartu ülikooli soome keele lektor, Draamateatri Seltsi juhtivaid jõude, pühitseb 9. novembril oma 50-a. sünnipäeva.

M. J. Lermontov ja A.

M. J. Lermontov

KATKE „DEMONIST“

*K*ui öö taas vaiba oma õlult
*K*aukaasi üle laotand,
*K*ui maailm nagu imesõnul
*T*aas võlutuna vaiksaks saand,
*K*ui tuulekene kivirahnul
*V*eel närtsind rohus eksleb kahmul
*J*a öölinde, peitu otsind säält,
*T*aas tõstab valjemini häält,
*A*ll viinamarje kaljurahnel
*T*aas taeva kastet juues ahnelt
*O*n öölill avand õiesuu,
*K*ui taeva tõusev kumav kuu
*M*äeharja tagant pilgu saadab
*J*a sinu poole varssi vaatab,
*S*ind ikka, ikka külastan,
*Õ*ö saadan vastu päikesele,
*J*a sinu siidikulmudele
*K*uldunelmaid ma lehvitan.

Tõlk. Juhan Jaik

14. oktoobril täitus 120 aastat Lermontovi ja 15. oktoobril 125 aastat Koltsovi sünnipäevast. Mõlemad on esmajärgulised vene luulesuurused, kuid oma loomingu üldnimiliku laadi ja sügavuse tõttu on neil väärikas koht ka maailmakirjanduses.

Lermontovi esivanemad on päritud Šotimaalt, kust XVII sajandi alul asusid Venesse. Luuletaja sünnikohaks on Moskva. Kuna ema suri tal varakult, siis hoolitses noormehe kasvatus ja hariduse eest rikas, aadliperekonnast pärit vanaema. Õppis Moskva ülikoolis, kuid ei lõpetanud. Pärastpoole astus sõjakooli, mille lõpetamisel määrati ohvitseriks kaardiväe husaaride rügementi. Puškini surma puhul kirjutas luuletise, mis oli protestiks kõrgemas seltskonnas valitseva kahjuröömsa meeoleu vastu, kuid selle luu-

letise tulemuseks oli Lermontovi vastuollu sattumine valitsusvõimudega. Lühikest aega viibis ta vahiall ja saadeti siis teenistusse Kaukasusse. Oma vaimukuse ja terava keele tõttu ei sobinud ta siinsessegi kõrgemas seltskonda. Tal tekkis konflikt kaasteenija Martonoviga, mis lahendati kahevõitlusega 14. juul. 1841. aastal ja lõppes Lermontovi surmaga.

26-aastaselt suri Lermontov, kuid ta oli juba jäädvustanud oma nime kirjandusajalukku. Ta justkui aimas oma saatust, kirjutades: „Ma vara algasin ja vara lõpetan...“

Kaaluvam osa Lermontovi loomingust kuulub luulele. Tema luule on jõuline, sügavalt subjektiivne ja tõepärane. Tema pikemad poemid, samuti mõned pisiluuletised on tugevasti inspireeritud Kaukasuse metsikust looduseilust. Ler-

montov on spontaanselt loov and; ainult siis algab ta juttu muusaga, kui ta hing teda selleks kutsub, olgu siis põhjuseks mure, rõõm, looduseilu või ajalooline sündmus. Lermontovi pisiluuletiste hulgas on otse haruldasi pärleid. Niimetame siin mõningaid, mis tõlgitud ka eesti keelde: „Puri“, „Ingel“, „Prohvet“, „Üksinda väljun ma teele“ jne. Tema tähtsamad poemid on: „Deemon“, „Mzõri“ ja „Laul kaupmees Kalasnikovist“. Proosaalal on tema tähtsaim teos „Meie aja kangelane“, mis ilmunud ka eestikeelses tõlkes. Peale selle on Lermontov kirjutanud veel rea näidendeid.

Lermontovi kui inimest ise loomustab üks tema kaasaegseid järgmiselt: „Temas oli kaks inimest: üks heasüdamlik kitsa sõprade ringi jaoks ja nende jaoks, kelle vastu ta tundis erilist austust, teine — uh-

Koltsov

A. Koltsov

KALM

*K*es maetud on siia,
Kalm vaikne ja üksik?

*Ja ristike kõrkjane,
Värske veel muld?*

*Siin avaral väljal,
Kus polegi teid?*

Kelle elu siin kustund?

Kelle lõppenud tee?

Tatarlane metsik

Siin teostanud roima

Ööpimedas võikas,

Ja vereža värskesga

Palavalt niisutund

Venelasvaen? . .

Või siin ehk nooruke

Külaema lõikustööl

Maimukest — inglimest

Kätel veel kaisutes

Palavais pisarais

Ahastas surma, —

Ja all sinise taeva,

Põllul sel ääretul

Sinilillede varjus

Puhkab ta laps? . .

Löötsub üle kalmu,

Löötsub tuul nii vali,

Kannab üle vainu,

Ülle selle kalmu

Kuivanud kübemeid

Steppide lillest.

Tuul veel kutsub, hüüab,

Hüüab, kuid ei ärka

Lase, surnud väli,

Kalmu vaikne uni.

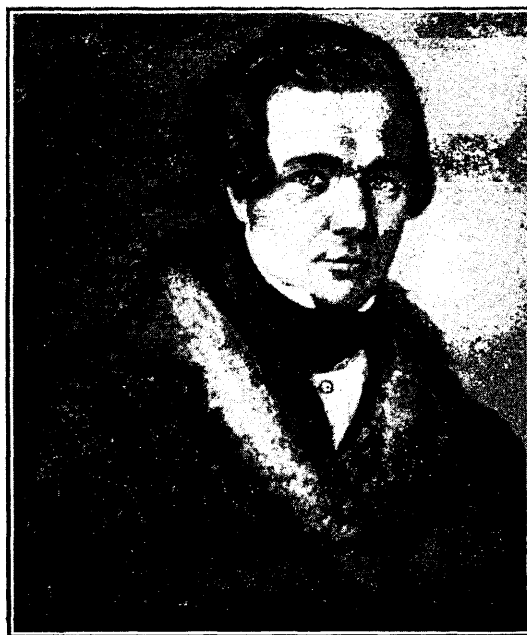
Tõlk. Juhan Jaik

ke ning riikas kõigile teistele.“

Elukäigult täiesti erinev Lermontovist on Koltsov. Ta sündis Lõuna-Venemaal loomakaupmehe pojana ja pidas ka ise seda ametit kuni elulõpuni. Kooliharidust ei saanud ta pea-

aegu mingitki, omakäel õppis lugema - kirjutama ning omandas aegamisi võrdlemisi rahuldava hariduse. Oma ameti tõttu oli tal alaliselt kokkupuuteid talupoegadega, õppis põhjalikult tundma nende eluolu ja kombeid. Siit ta ammutaski aineid oma luuletusiks. Talupoja rõõmud ja mured on luuletaja hingele lähedased ning ta kannab need lugeja ette kaunite luuletuste näol, jäljendades seejuures rahvalaulu vormi. Koltsovi luuletusisse on julgesti mahutatud pastlad, narmendavad kuued, kräsus habemed ja vanad jalarätid — ning kõik see pori muutub puhtaks kullaks. Nii iseloomustab Koltsovi luulet omaaegne suurim vene kriitik Belinski. Koltsov on rahvalaulik selle sõna parimas mõttes.

Kuigi need kaks luuletajat — Lermontov ja Koltsov — on täiesti erinevad nii iseloomult, elukäigult kui loomingulaadilt, on nende loomingus siiski üks ühine joon, mis neid üksteisele lähendab, mille kaudu nad üksteist täiendavad: see on rahulolematu maksva olukorraga, püüd inimkonna parema tuleviku poole. Kummagi poeedi loomingus kajastub see isemoodi: ühel tormiliselt, protestivalt (Lermontov), teisel vaikiselt mõtiskledes. Venemaal valitses noil ajal tugev reaktsioon (Nikolai I ajajärk), kogu vaimuelu pödes rasket kriisi. Lermontovi luuletused on kui välgusähvatused ses pimedas öös, neis peegeldub poeedi vaevlev ja kannatav hing, mis otsib ummikust väljapääsu. Sedasama võime öelda Koltsovi kohta, kuigi tema tundeilm on

vaiksem, väljendusviis tagasihoidlik. Lermontov on aktiivne võitleja, Koltsov vaatleja, mõtiskleja.

Ühise joonena mõlema poeedi loomingus võiks nimetada veel puht realistlikku põhitooni. Millist ainet nad oma luuletusis ka ei käsita, nende toetuspunkt asub ikkagi maa peal.

Iga kirjaniku looming on teatud määral mõjustatud ajavaimust, nii on see ka Lermontovil ja Koltsovil. Lermontov on annud oma proosa teostes selge ja usutava läbilõike toleaeegsest vene seltskonnast, on esile toonud toleaeegse inimese kõigi tema hüvede ja pahedega. Kuna Lermontov oli päritud aadliperekonnast, siis liigub ka tema teoste tegevustik peamiselt aadliringkonnas, peamiselt sealt on päritud tema teoste tegelased. Elu lõpupoole ta ütles lahti sellest seltskonnast, hakkas otsima suhteid talurahvaga.

Koltsov aga oma luuletusis annab loomutruu pildi toleaeegse talupoja elust-olust, elades ise kaasa kõigile talupoja rõõmudele ja muredele.

Terve sajand on möödunud, kuid Lermontovi ja Koltsovi luulet pole hävitanud ajahammas, seda nautivad veel mitmed inimpõlved.

Tartlaste meeldivamaid harrastusi

Pr. Magda Klein (paremal) ja pr. Krieger harrastamas inglise orientatsiooni Londonis.

Mitte universaalseid harrastajaid on üpris palju.

Jah, neid on vägagi palju ja neid ei saa kunagi lõpuni registreerida, sest kui kaovad vabatahtlikud harrastused, siis tulevad veel sundharrastused. Nii, näiteks, peab 99% tartlastist tegelema ootamisega igal ajal ja igasuguses vormis, sest Tartus on aega küllalt.

Ent ega's seepärast siin, puudu ka oma tempo. Kui tartlane istub mootorratta selga, siis saab tast päris esmajärguline berliinlane tempo suhtes. Ta ei sõida tasa ja targu, vaid kihutab, tormab, ah mis, otse lendab. Üks sääraseid lendavaid hollandlasi ellik tempomehi on leitnant Maripuu, kellest hakkas olema juttu juba eelmise numbri lõpus. Peab vaid juurde märkima, et M. leiab, et jalakäimine on ajast ja arust iganenud komme ning varsti tulevat mootorratas kasutamisele isegi toapõrandail, kuna kogu elugi vajab seda õiget „švunki“. Ning kurikeelne rahvas, kes kõike teab ja kõike näeb, märgib, et M. sõitvat oma hõbedase ratsuga igale poole, isegi vürtspoodi, mis asub paarisentimeetri kaugusel. Lühidalt — hr.

Maripuud naljalt jalgsi liiklemas ei taba. Hõbedase „Ardie“ kaaslaseks omavad hr. Heino Maasik ja hr. Hanja. Lendavate hollandlaste auhustust hellitab proua Sikk ja pr. Müller ja mootorratturite nime täielikus hiilguses liiguvad linnas pr. adv. Kanemägi ja ta abikaasa. Äraarvatult kirgline mootorsporti harrastaja on hr. kapten Juhanson, kes lumetuisuski eelistab mootorrattast muile liiklemisvahendeile. Hasartne tsiklimees on hr. Kurich, endine lendur. Kaua harrastab juba mootorsporti hr. dr. Krahn, kes on omal ajal „jalutanud“ oma Indianat mööda Euroopa mandrit. Daamidest — sociustest peab kõige pealt ütleva, et nood need õiged tempo harrastajad ongi. Preili Soomele pole näiteks sõit alla 100 kilomeetrilise tunnikiruse üldse mitte sõit ja proua Mark ja proua Lepik olevat kihutamise suhtes samutigi jõudnud õige kaugele. Uljate mootorratturite perre kuuluvad veel Toivo Maim, Erich Arnold, dr. V. Kieseritzki, advokaat Nurk, Albert Piirand, ugalanus Hans Mutso, viroonus Sigurd Reinbaum, hr. Karl Sikk, Robert Ledt ja politseinik Rossman. Aga, aga... liiga palju juba mootori teemat. Lähme vahelalaks külla mõne me boheemlase harrastusile.

Friedebert Tuglas? Kindlasti ei harrasta moodseid tantse. Taaralinnas on küllalt daame, kellele see lillilise inferno poeet on andnud tant-sulektsel korvi. Igatahes peale kohvikuharrastuse vaatab ta ja kannatab kaks tundi kõige viletsamat kinorepertuaari, kui tal on vähekenegi lootust näha selle lõpul nädala ringvaateid. See tulevatmatkamise kiirest Kange klaverimängija ja prantsuse vaimu kolleksioneerija on „Loomingu“ šeff Johannes Semper. Pidanud kord Kunsti Klubi õhtul esinema iseseisva kontserdiga, kuid viimasel momendil tulnud lambipalavik kallale ja kunstist ei saanud asja. Kujur Eller on jälle tüse laulumees, eriti šlaagerite alal, ja kuuldavasti meelitavatki ta oma sireeni-häälega „Vanemuise“ vähesegi publiku saalist oma juurde. Füüsilise

mina kultiveerimises on oma eriharrastuse leidnud kujur Melnik, ja ta teeb seda nii innukalt, et mõnedes ringides kaalutakse küsimust, kas mitte pidurdada seda harrastust vastava asutise — ülikooli võimla — maa pealt ärakaotamisega. Kirjanik ja kunstnik Tassa on oma kolleksioonide kaudu ammu emigreerinud lõunamaile. Kodus on tal täieline Jaapan või Hiina. Kogub antiikasju, portselaani alal on spets läbi ja läbi. Lauljatar Kikerpill ei kardata talvet, sest harrastab aiaasjandust niivõrd, et saab kõik talvised kõõgi tarbeained sealt. Lavakirjanduse harrastusele on andunud Gustav Suits, ta proua aga ilulugemisele ja näitekunstile. Kunstnik Vahtra on oma elukutselise harrastuse vahetanud kirjutamise kire vastu ja pintsel puhkab juba mõnda aega rahus. Riigikohtunik Lõo on tuntud kreeka orientatsiooni mehe- na. Peale selle ta deklameerib kaunisti. Rahukohtunik Lesta jällegi

Pr. Erna Raag.

on prantsuse orientatsiooni kütis ning harrastab ülikülluses arhitektuuri.

Ja mida teeb Tartu šarmantsemaid nooremaid daame proua Erna Raag? Tema harrastuste summa summarum on koondunud tantsu. Ballisaales jälgitakse ta liuglemist parketil suure imetlusega ja kui Erna Raag annab ühe soolotantsu, siis aplodeerib ta saavutisele igaüks. Proua Raag on õppinud oma huvialal nii mõnegi hea aasta ja on praegu Tiina Kapperi õpilasi. Inglise keelt, klaverit ja eelkõige ja ülekõige harrastab blond preili Magda Klein. Kui hakkab midagi harrastama, siis ikka nii põhjalikult, et jõuab lemmikaladel selle tasemini, milleni tahtis. Viimaseil Akadeemilise Tennisklubi omavahelisel võistlusil tuli teisele kohale ja on suureks konkurendiks proua Nelli Seeland-Nolckenile, Tartu tennismeistritarile. Inglise keele harrastamine viis ta niikaugele, et jättis aastaks otsaks maha kalli kodumaa, sõbrad ja sugulased ning reisis Inglismaale, kus kõik rääkivat puha inglise keelt. Spordi maailma poole kalduvad proua I. Espe ja ta abikaasa. Mõlemad on kirglikud ratturid, sõidavad elust, suvest ja talvest läbi, ükskõik kui mitusada kilomeetrit, ent ikka ja alati jalgrattail. Peale muu tegeleb proua Espe intensiivselt võimlemisega ja seks kulub nädalas ei vähem ega rohkem kui 8 tundi.

So, ja nüüd tehkem lühikene kõrvalhüpe troopikamaile.

Ekskursioon troopikamaile ja akvaariumidesse.

Väga vähesed teavad, et Tartus võib kohata ka troopikamaade emigrante. Borneo, India, Lõuna-Ameerika, Jaapan, Hiina, kõigi nende maade veteelanikke leidub advokaat Paul Kako 12 akvaariumis. Need troopikamaade kalakesed, kõik enam-vähem 5—6 sentimeetrit kasvult kõrged olevused, on sõitnud Eestisse lennukil. Tallinna on läinud hr. Kako meile isiklikult vastu ja sealt toonud rongiga siia. Ja veel enam, mitte ainult kalakesed ise pole sõitnud välismaalt, ei, ka nende toidust üks osa saabub välismaalt n. ö. ristpaela saadetisena.

Kalakesed on väga sümpaatsed loomakesed ja igat nendest 200-st

Adv. Kako omas troopikamaises kuningriigis.

eksemplarist vaatled tõsise huviga. Tungida nende ellu — seda maksab teha! Kui majesteetlikult, laisalt ja rahulikult ujuvad vees Amazonase jõe lamedad elanikud, kelle en face on kui üksainus sirge joon, nii saledad ellik õhukesed on need kala daamid ja härrad. Samas vilksatab kala, kes oma suures edevuses kannab ihul paari iludusmärki ja kes vahel ajaviiteks teeb kõneharjutusi, kuigi seni teadlased pole veel jõudnud ühele arvamisele, mis tähendab selle kala keeles kurkur. Väga vaprad poisid on Brasiilia „pörsad“. Nimi on tõesti tabav, neil on tegelikult midagi pörsalikku näos. Teisalt aga on neil sarnadust sebradega, sest ka nemad on vöödilisid, sest nende keha katavad tumedad must-sinised vöödid. Kuid need Ameerika või Aafrika päritoluga olevused esinevad oma täies hiilguses vaid siis, kui neil on seks tuju. Hoopis iselaadse mulje jätavad Mehhiko kavalerid. Need omavad tumeda välimuse kõrval väga hästi korras hoidud pikki vuuere ja täiskasvanud mehhiklasil ulatuvat nende vurrud terve meetri pikkuseni. Nende kalade täieaalisuse puhul peab hr. adv. Kako vabatahtlikult loovutama kogu korteri praegu nii tillukestele olevustele. Jaapani poistel ja piigadel on jällegi silmad nagu teleskoobid, suured ja pungis. Ja kostüüm tundub kui oleks kastetud lahjendatud

tuši, sabad lehvides pika šlepina järgi. Ühte kalade liiki tuleb aga vaadata läbi suurendusklaasi, muidu neid ei märkagi. Erilist huvi pakuvad kaks kilpkonna beebit, vaevalt 20-aastased lapsukesed. On teised laisad ja rahulikud, kõhtudel Egiptuse muster.

Ja kui läheneda kaladele nende iseloomu ja halli äripäeva seisukohalt, siis peab otseteed märkima, et siin on matronasid, kes on teinud oma suust täieliku lastetoa, kus võivad suureksaamiseni elada oma 60 last korraga. Kõnelejad kalad jällegi teevad pesi, mis sarnanevad muhvidele.

Üldiselt on kalad õige edev rahvas. Kord neil silmad hallid, siis sinised, siis tont-teab-mis värvi. Ja tualett! Iga teine minut vahetatakse garde-roobi, nii et ei tunne äragi, et sul tegemist ühe ja sama kala personiga. Sätendavad, sillerdavad. Oled kui mingis ameerika revüüs, kus neid värve ja kalliskive loopida süllili. Iseloomult on kalad gangsterid. Saab teise omasuguse kätte, läheb kohe madinaks. Peavad tarbekorral koguni duelle, mis tavaliselt lõpeb sellega, et mõlemad lamavad „elult“ akvaariumi murgas.

Nüüsgune on eksootiline publikum! Järgmine kord peatume paljude lemmikaladel, kuid kellest ja millest — sellest praegu vaikime.

Elka.

Kaubanõunik Julius Hofer heitis poolavatud laugude alt uurava pilgu oma naisele. Ükski muskel ei tuksatanud seejuures ta maskitaolises näos. Järgmisel hetkel ta vaatles huvitatult oma kustunud sigarit.

Liisa Hofer, kaubanõuniku noor naine ei märganud oma mehe uuravat pilku. Vaikides ta istus sügavas klubitoolis. Kõrge lauamp valgustas ta ilusat suud, mille ümber mängles veel kerge naeratusvari — naeratus, mil polnud midagi ühist kolme inimese äsja-se vestlusega salongis.

Õrnus rõngais hõljus insener Reinhardti sigareti suits hämaras lambivalguses.

Imeline, talumatu pinevus oli laskunud neile kolmele inimesele salongis, pinevus, mida igaüks neist püüdis varjata teise eest, ent mis oli ometi rõhuv ja painav, nagu ähvardav hädahoju eelaimdus.

„Mul on väga kahju, armas härra insener,“ katkestas Hofer vaikuse. Ta hääl kõlas kähedalt, nii et pidi kõhatama, enne kui jätkas. „See on küll paraku viimane kord, mil nautime teie meeldivat külaskäiku, ja ühtlasi ka teie viimane õhtu Lääne-Euroopas...“ Kaubanõunik katkestas oma kõne lühida, kuiva naeruga, millele järgnes uus kõhatatus. „Kuid palun, vabandage mind pooleks tunniks, pean läbi vaatama aruande homseks peakoosolekuks — kas te lepiksite pooleks tunniks mu abikaasa seltsiga?“

Insener Reinhardt oli püsti tõusnud. Pruuniks päivitanud, meeldival näol peegeldus kerge kimbatus, mis kadus kohe viisaka naeratuse taha. „Aga palun, härra kaubanõunik, ärge laske end minu siinviibimisest eksitada!“

„Väga kena teist! Olen kohe tagasi...“ Ägedusega, mis polnud vähemaski kooskõlas armastusväärsete sõnadega, Hofer tõukas sigari tuhatoosi. „Nagemiseni!“ Ta tõusis ning heitmata pilku oma naisele ja külalisele, lahkus kiirelt salongist.

Liikumatu, vaikides istusid Liisa Hofer ja insener Reinhardt, kuni üks kaubanõuniku järgi sulgus kuuldava naksatusega. Mõlemad pidasid hinge kinni. Nad arvasid kuulvat oma südamel ärevaid lööke.

Reinhardt hüppas jalule, haaras Liisa käed ning suudles neid kirglikult.

„Liisa!“ ta sosistas. „Meil on aega vaid mõnikümme minutit. Täna on viimane õhtu, sõidan ära aastaks, võib olla kauemaks — Liisa, õelge, et täidate mu soovi...“

Liisa Hofer vaikus. Mehe nägu oli päris lähedal Liisa näole, nii lähedal, et mees nägi, kuid naise näoilme muutus. Äsjane kartlikkus kadus. Liisa ilusad, tumedad silmad reetsid õrna, kirglikku armastust. Samal hetkel mees tundis naise käsi oma kaela ümber põimuvat — ta haaras naise oma käte vahele ning surus huuled ta suule, unustades kõik enese ümber, tundes vaid suudluse joovastavat õndsust.

Nõrk müra läheduses tõi armastajad jälle teadvusele. Mõlemad kahvatasid. Reinhardt hoidis ikka veel Liisa kätt. Naine värises.

„Mis see oli?“ ta sosistas hirmunult.

Reinhardt kehtas õlgu. Müra oli kostnud ukse juurest, millest Hofer äsja väljunud.

Liisa vabastas oma käe mehe omast ja sammutas ukse juurde. „Armas taevast! Uks on praakil,“ ütles Liisa tasa.

Reinhardt hämmastus. Praakil? Ta oli ometi kuulnud, kuid üks kaubanõuniku järgi sulgus kuuldava naksatusega.

Liisa astus kõrvaltuppa. Tuba oli pime. Ta keeratas põlema elektri. Tuba oli tühi.

Kerge naeruga naine pöördus tagasi salongi.

„Vana friisikapp kõrvaltoas naksus!“ ta seletas Reinhardtile, seistes mehe lähedal.

„Liisa!“ palus mees, haarates ta käed.

„Jah!“ vastas naine lihtsalt.

Ülevoolavas õnnes Reinhardt tahtis Liisa oma käte vahele haarata, kuid Liisa tõstis tõrjuvalt käe.

„Oleme tänulikud friisikapile — ta hoiatuse eest!“ ta sosistas mehe kõrva.

Aeglaselt Liisa sammus oma tooli juurde. Mees järgnes tummalt.

*

Kui kaubanõunik mõni minut hiljem oma töötoast salongi astus, vestlesid Liisa ja insener Reinhardt innukalt eelolevast Wiesbardeni tennisturniirist.

„Mõned kuulsused on kahjuks ära õelnud!... Ah, seal sa oledki, Julius,“ katkestas Liisa oma vestluse Hoferi tuppast astudes. „Sa jäid nii kauaks.“

„Või nii? Kas sul oli igav?“ küsis Hofer.

Liisa naeris. „Minul? Ei! Loodetavasti aga meie külaline ei tundnud igavust minu seltskonnas...“

Insener Reinhardt kummardus. „Aga, armuline proua...! Tõepoolest —“ ta pöördus kaubanõuniku poole — „teie proua abikaasa suvatseb mind pilgata.“ Ta vaikus äkki ning

vaadates Hoferit, pidi tahtmatult mõtlema: Härg! Ja Liisa?! Külma värin läbistas ta keha.

Ei Reinhardt ega Liisa märganud Hoferi sünget vaikimist. Nad võpatasid, kui Hofer äkki ootamatult naerma pahvatas.

„Nii siis, kallid sõber —“ ta patsutas sõbralikult Reinhardti õlale, „nüüd on lõpp Berliini ja ta lõbudega. Nüüd peate harjuma jälle lihtsa, mugavuseta eluga Odessas, peate töötama ja higistama, loobuma kella 5 teest, suurlinna lõbudest ja tantsumuusikast. Ja... ilusaist naistest, he?“

Kiire liigutusega Ernst Reinhardt pööras oma näo kõrvale lambivalguse heledast sõõrist.

„Jah... loomulikult!“ ta vastas sunnitud naeratusena.

Hofer vaikis jälle. Ta valas omale klaasi veini ja tühjendas selle ühe sõõmuga.

„Julius!“ Liisa hääles kõlas kergelt etteheide.

„Mis on?“ küsis Hofer rahulikult. „See tilgakene veini pole kardetav mu soontelupidajale. Ja kuigi ta oleks seda, mis sellest?! Vaadeldes sellist noort, tugevat meest, kui teie, insener Reinhardt, tunnen end viletsa raugana. Ning siis äkki tunned kiusatust, kordki olla kergemeelne, olgugi vaid klaasi keelatud veini näol.“

See kõlas süütult. Oli vist ka sellisena mõeldud. Ernst Reinhardt naeris. Hofer oli pisut imeline. Ning vahetevahel ka veidi taktitu. Polnud ka ime. Ta vanaisa oli olnud lihtne luku-sepp, kuid pojapoeg oli kuulsa Ühendatud Masinaehitustehaste aktsiaseltsi juhataja ja peakatsioonäär. Ernst Reinhardt teenis selles suurettevõttes insenerina. Poole aasta eest ta käsutati Venemaale, uutesse tööstuspiirkondadesse üles seadma S.S.S.R-ile müüdnud masinaid. Ka henenädalaline puhkus, mille jooksul oli muutunud igapäevaseks külaliseks Hoferite luksuslikus villas, lõppes täna õhtul. Stettiini sadamas seisis juba aurik masinate saadetisega pardal, millega ta pidi sõitma tagasi Venemaale.

„Teie terviseks!“ Kaubanõunik tõstis oma veiniklaasi Reinhardti poole. „Ja head reisi!“

Klaasid kõlasid kokku. Ka Liisa oli tõstnud oma veiniklaasi. Kuid ta käsi värises nii tugevasti, et vein üle klaasiääre maha loksus.

Vaid Hofer oli seda märganud. Ta sulges silmad, kuna käsi libises tasku juurde — vaistuline liigutus vaid, sest et käsi tuli tühjalt tagasi.

Järgnes vaikus.

Kaubanõunik oli laskunud tugitooli ja sulgenud silmad. Ta näis magavat. Reinhardt arvab, et ta šeff ja piduperemees oli väsinud, ning heitis pilgu oma käekellale.

„Ei, jääge veel!“ ütles kaubanõunik Reinhardtile imestuseks äkki valjult.

Reinhardt kummardus, rõõmustades südames, et võis veel viibida oma armastatu läheduses. Võib olla oleks parem olnud, kui ta oleks kohe läinud. Oleks Ernst Reinhardt aimanud mõtteid, mis liikusid kaubanõuniku laia lauba taga, ta poleks sekundiski jäänud Hoferi majja. Kuid noor insener ei võinud aimatagi, et Hofer, värisedes meeletust vihast, ukse taga seistes oli näinud oma naist inseneri käte vahel. Et salapärase nagina ei põhjustanud kunstipäraste nikerdustega friisikapp, vaid Hoferi töötoa uks, mis sulgus kaubanõuniku järgi.

Omas töötoas Hofer oli jõuetult toolile langenud. Ta nägu oli moonutatud. Lihavad käed pigistasid kramplikult toolituge, kui tahes seda purustada. Siis ta avas kirjutuslaua laeka ning võttis sealt musta läikiva relva. Virila naeratusena näol ta vaatles seda ning libistas selle siis kuuetasku.

Hofer ootas. Tal polnud nüüd kiiret. Viimaks ometi oli jõudnud selgusele. Ta kahtlus oli tõestunud. Nüüd ta võis oodata. Mõlemad olid langenud ta lõksu.

Julius Hofer oli alati olnud mees raudse tahtejõuga. Ka nüüd. Ehkki teadis, et samal hetkel ta naine lebas võõra mehe käte vahel, ta jäi istuma kirjutuslaua taha ning, vaadates oma käekellale, luges minuteid, kuni oli möödunud küllalt aega, et aruande läbivaatamist usutavaks teha. Alles siis ta tõusis ja — vaarus. Pidi haarama kinni laua servast, et mitte kukkuda. Ning jällegi vajas minuteid, enne kui suutis rahuneda ja ükskõiksel ilmel salongi astuda.

„Aeg on juba hiline!“ ütles Ernst kahvatu-na seesmisest ärritusest. „Lubage armuline proua, et jätan jumalaga.“

„Tahate juba minna?“ küsis Liisa rahulikult. „Kahju. Pole midagi parata — kuna homme peate asuma pingutavale reisile...“

„Väga pikale reisile!“ kinnitas kaubanõunik tähendusrikkalt. Ka tema oli tõusnud.

Samal hetkel väike marmorkell kaminal lõi kesköötundi. Tahtmatult kõik kolm kuulatasid nõrku, värisevaid lööke, mille helilained veel kaua võnkusid õhus.

„Saatsin Lisette magama!“ sõnas Hofer naisele. „Saadan ise härra Reinhardti alla.“

„Valmistan teile nii palju tüli,“ ütles Reinhardt. „Oli väga taktitu minust jääda nii kauaks.“

„Aga palun,“ naeris Hofer. „Teen seda meeleldi... tõepoolest väga meeleldi!“

Ernst Reinhardt ei kuulnud nende sõnade erilist kõla. Tõstes majapoua käe oma huulte, ta lausus paar tavalist viisakussõna.

„Elage hästi, armuline proua! Ning palju tänu ilusate tundide eest teie majas.“

MIZZI MÖLLERI JUUBEL

27. oktoobril pühitses Drama-studio näitlejanna pr. Mizzi Möller oma lavategevuse 25-aasta juubelit.

Mizzi Möller on annud palju häid ja unustamatuid lavakujusid. Nime-tame neist vaid mõned, milliseid tunne-b peaaegu iga eestlane. Kes poleks näinud ja imetlenud tema kuulsat ja lopsakat Mimm Soekaraskit Hugo Raudsepa „Mikumärdis“. Unus-tamata kuhu lõi Mizzi Möller ka „liri roosis“, kus ta mängis juu-diproua Malcet, kes ei suuda kui-dagi unustada oma pimesoolika ope-ratsiooni.

Ja lõpuks — kes ei tunneks kuul-sat Joosep Tootsi — Paunve-vest, kes ajab rahvale laia ja mahla-kat juttu? See on jällegi Mizzi Möller — mehe pükstes.

Naine naeratas armastusväärselt. „Soovin teile head reisi!“

Esikus Ernst Reinhardt võttis oma kübara ja mantli varnast. Kaubanõunik oli juba ukse lahti keeranud.

„Tulge!“ ta ütles, võttes külalisel sõbralikult käe alt kinni. „Oleksin teile meeleldi oma auto kasutada annud, kuid autojuht on praegu kahjuks haige.“

„Olete liig lahke,“ ütles Ernst Reinhardt. „Kuid arvan, et oivalise reinveini järgi, mida tohtisin juua teie majas, väike jalutuskäik trammijaamani oleks mulle vaid kasuks.“

Mõlemad mehed sammusid laia, kruusatud aiateed mööda raudväravani, mis viis puies-teele. Kaubanõunik avas väikese jalgvärava ning astus külalisega tänavale.

„Kui teie siit paremale pöörate, jõuate lähema autode seisukohani,“ ütles Hofer, näidates käega suuna. Ernst Reinhardt ei näinud Hoferi luuravat, kartlikku pilku. Ta raptas naerdes pead.

„Palju tänu! Aga, nagu öeldud, õhtu on nii ilus, et lähen meelsamini jalgsi. Ta ulatas Hoferile käe.

„Elage hästi!“ sõnas Hofer tasa. „Ja... head reisi! Ma... ma...“ ta vaikis.

Asjatult Ernst Reinhardt püüdis vabastada oma kätt kaubanõuniku omast. Hoferi paksud, lihavad sõrmed hoidsid ta kätt raudses, kramplikus haardes. Imestunult vaatas insener kaubanõuniku näkku. See naeratas kohmetult ning vabastas aeglaselt Reinhardti käe.

„Ja veelkord — palju tänu!“ ütles noor insener südamlikult.

„Minge!“ käsutas Hofer karmilt.

Insener Reinhardt kergitas kübarat ning läks. Mitte paremale, nagu kaubanõunik juhatanud, vaid ta pöördus pahemale ning sammus müüri veert mööda edasi, mis piiras Hoferi parki. Reinhardt sammus alul aeglaselt ning kiirendas siis oma samme. Jäi äkki seisma ning vaatas tagasi.

Ei. Hoferit polnud näha. Tänavlaterna valguskiir langes läbi tiheda lehestiku aiavärava kohale. Värava esine oli tühi.

Ta ei näinud Hoferit, kes seisis paksu väravaposti varjus ning põleval pilgul jälgis Reinhardti liigutusi.

Ernst Reinhardt heitis teise pilgu tänavale, ning nähes, et see oli täiesti inimtühi, ta pööras ümber nurga ja sammus kiirelt väikese jalgvärava juurde, mida kasutasid Hoferi majateenijad.

Tee suvilani oli kottpime.

*

Nagu kerjus konutas kaubanõunik Hofer väravaposti taga. Insener Reinhardti sammu-de kõla oli haihtunud. Värisevate kätega Hofer võttis revolvri püksitaskust ja libistas ta pintsaku välistaskusse.

Vaatas veelkord kella käerandmel.

20 minutit. Mitte sekunditki varem.

Kuratlik naeratus ilmus ta näole.

Aeglaselt ta jalutas oma suvila ees edasi-tagasi, nagu tubli, jõukas kodanik peale üli-ohtrat õhtusööki.

Edasi, tagasi.

Seisatas vaid hetkeks, et vaadata, mitu sekundit oli möödunud kahekümnest minutist.

Relv lebas tinaraskena kuuetaaskus.

2

Pagaripoiss Willi Keil, kes hommikul Hoferi suvila värava eest leidis laiba, karjatas ehmunult. Ta hüppas kiirelt rattalt, kusjuures pidi pillama korvi värskete saiadega. Väikes-te, hirmunud sammudega ta lähenes surnule ning vaadeldes selle nägu, poiss hakkas väri-sema, nagu palavikuhaige. Hoides kätt suu ees, et lämmatada uut hirmukarjet, ta tor-mas suvila aiavärvani ning selle asemel, et rõõmsa vilega visata saiakott selleks määratud kasti, ta vajutas kui meeletu kellanuppu.

Möödus mõni minut, enne kui unine aia-vaht lohisevates toakingades, mantel tõmmatud öösargile — lähenes väravale.

„Mis on?“ ta urises pahaselt.

Sõnatult poisi värisev käsi osutas täna-val lebavale kogule.

„Pagana pihta, mis see siis...“ vandus aia-vaht ning sirutas kaela, et paremini näha maaslamajat. Ta kahvatas äkki ja vaikus pool-elt sõnalt. Surudes oma näo vastu värava raudvõret, ta sosistas vapustatult: „See ju...“

Nuuksudes langes laiba kõrvale põlvili:

„See on... see on ju... armuline härra!“

Pagaripoiss, kes nüüd muutunud julgemaks, lähenes uudishimulikult laibale. Armuline härra? See oli ju siis kaubanõunik Hofer.

Vana aiavaht pühkis oma käed mantli külge puhtaks, enne kui julges puudutada sur-nut. Aukartliku liigutusega ta nõõpis lahti surnu vesti ja asetask oma vana, väriseva käe Hoferi südamele. Rind oli jääkülm. Süda ei tuksunud enam.

„Ma ei või ju armulist härrat (tänavale lebama jätta!“ halises vanamees. „Mine jookse kiirelt politseijaoskonda! Pea! Enne aita här-rat majja kanda!“

Pagaripoiss surus alla oma hirmutunde ning, hingeldades raske koorma all, mehed kandsid surnu aiavahi majakesse ning asetaskid ta ettevaatlikult väravavahi sooja voodisse.

„Nüüd ruttu — teata loost politseile! Ma kutsun vahepeal arsti!“

Arst oli parajasti lõpetanud laiba läbivaatamise, kui kriminaalpolitsei ülem Schäffer kahe ametniku saatel saabus aiavahi majja.

Arst kummardas ning esitles end: „Dr. Gutmann.“

Härrad noogutasid. „Milline oleks teie ot-sus?“ küsis Schäffer lühidalt.

„Siin näib olevat tegu mõrvaga. Pealuu on purustatud tugeva kepi- või nuiahoobiga. Surnu oli silmapilkne.“

„Nii! Ja millal on teie arvates saabunud surm?“

AGATHON LÜDIG

15-a. lavategevuse juubeli puhul „Estonia“ teatris operetis „Hollandlanna.“

„Arvatavasti viie või kuue tunni eest.“ Schäffer heitis pilgu kellale. „Kell on praegu 7. See pidi sündima umbes kesköö paiku või pisut hiljem.“ Ta pöördus aiavahi poole.

„Kust leiti laip? Aiast?“

„E-ei... ei...“ kogeles vaht segaselt. „Väl-jast... tänavalt... värava eest.“

Schäffer kergitas silmakulme. „Ja miks te teda sinna ei jätnud, kus ta lebas?“

See küsimus suurendas vanamehe kohmetust.

„Ma ei võinud ju armulist härrat tänavale lebama jätta!“ ta ütles nutuselt.

„Tja,“ sõnas Schäffer sapiselt. „Nii on need lood! Aastaid juba püütakse rahvale selgitada ajalehtedes ja ajakirjades, kuid käituda mõrva juhtumitel ja kui selline asi siis tegelikult on sündinud, siis „ei või armulist härrat tänavale lebama jätta.“ Seega on meile väärtuslik jälg kaduma läinud. Surnu asen-dist oleksime saanud mõningaid järeldusi teha.“

Ta pöördus jälle väravavahi poole. „Siis

näidake meile vähemalt, kuidas lebas laip, kui ta leidsite.“

„Ma... ega mina ei leidnudki armulist härrat — pagaripoiss kutsus mind...“

„Siis kutsuge poiss kaasa!“ käsutas Schäffer.

Vahepeal oli saabunud politseifotograaf. Kui see oli oma tööga lõpule jõudmas, ilmus Schäffer vihast punetava näoga tagasi.

„Pagan võtaks! Üks ütleb nii, teine naa!“

Ta astus uuesti laiba juurde. „Ülikond on määrdunud, porine, kohati lõhki kärjastatud, üks nööp on rebitud kuue eest. Nähtavasti kaubanõunik on võidelnud kallaletungijaga. — Hallo, mis see siis on?“ Schäffer katkestas oma kõne. Ta oli tõmmanud tapetu kuuetauskust laetud revolvri. „Laetud revolver? Hm... See on enam kui imelik. Tavaliselt ei jalutata oma maja ees laetud relvaga. Kaubanõunik kartis kallaletungi ning seepärast varustas end tapariistaga.“

Kriminaalpolitsei ülem vaatles huviga Hoferi käekella.

„Klaas on kukkumisel purunenud. Võib oletada, et kell samal hetkel jäi seisma. Kell on pool üks. Seega arsti oletus osutus õigeks.“ — „Kas keegi siin majas teab juhtunust?“ ta küsis aiavahilt.

„Ei, kindlasti mitte! Ma ei julenud sest kellelegi kõnelda, tahtsin enne oodata politsei tulekut.“

„Ainus mõistlik tegu!“ pomises Schäffer pöördudes minekule.

Liisa oli helistanud ning palunud omale hommikueinet tuua — kuna Hofer juba varahommikul büroosse tavatses sõita, Liisa einetas tavaliselt üksi — kui toatüdruk Lisette teatas, et kaks härrat soovivad majaprouaga kõnelda.

„Külalised?“ küsis Liisa haigutades. „Nüüd varahommikul? Kas mu mees on juba tööle sõitnud?“

„Ei, armuline proua, härra on...“

Nüüd alles märkas Liisa teenija nutetud silmi.

„Mis on?“ ta küsis ehmunult. „Rääkige ometi! Kas on juhtunud õnnetus?“

„Ei... ma ei tea... aga härrad... Lugu puutub armulisesse härrasse...“

Liisa rõivastus kiiremini kui tavaliselt. Mõne minuti järgi ta astus salongi.

Kriminaalpolitsei ülem Schäffer tõusis Liisa sisse astudes ja kummardus. Akna juures seisev komissar Beydemüller kummardus samuti.

Ilus naine, haruldaset ilus naine! nentis Schäffer mõttes. Kuna samal hetkel ta vaimusilma ette tõusis surnu pilt — lühike, paks keha, lodev nägu ja lihavad karvased käed, ta noogutas mõtlikult pead.

„Vabandage, et tülitame teid nii vara!“ ta sõnas viisakalt. „Kriminaalpolitsei ülem Schäffer!“

Ehmatustuksatus naise näol.

„Suur jumal!“ ta sosistas. „Mu mees...?“

„Aimate õieti! Härra kaubanõunik Hofer on täna öösel kell 1/2 1 oma suvila ees tapetud.“

Ei, Schäffer ei eksinud. Liisa ei minestanud, ta ei saanud hüsteerilist nutukrampi. Liisa kahvatas vaid ja vaarus. Kuid järmisei hetkel oli juba saanud tagasi oma enesevalitsemise. Vaevaliselt ta astus järgmise tooli ni ning langes sellele.

Schäffer ootas.

Liisa osutas käega toolile. „Istuge, palun. Ning jutustage edasi!“

Ta on surnud... surnud! mõtles Liisa. ma peaksin nutma. Miks ma ei nuta? Mind peetakse külmaks, südametuks, ent ma ei saa nutta... Hofer on surnud... Imelik, isegi mõttes ta nimetas oma meest vaid perekonnanimi järgi. Miks ta ometi ei nutnud?

Pead tõstes Liisa kohtas Schäfferi pilku.

„Armuline proua,“ — Schäffer kohendas oma püksiviiki, „ma ei taha segada teie valusat leina, kuid pean siiski esitama teile mõne küsimuse.“

Valusat leina? mõtles Liisa. Kas see oli pilge? Liisa langetas pea.

„Kas härra Hofer tavatses õhtuti sageli sooritada jalutuskäike?“ küsis Schäffer.

„Ei!“ vastas Liisa kiirelt. „Seda juhtus väga harva.“

„Seda mõistatuslikum on asjaolu, et ta seda eile õhtul tegi. Mis oli teie arvates põhjuseks, et teie abikaasa nii hilja välja läks?“

Liisa võpatas. Jäine ehmatustuksatus pigistas ta südant. Mis ütles kriminalist? Hofer tapeti kell 1/2 1 öösel? Samal ajal Hofer saatis ju Reinhardti tänavale... ja... kas see oli võimalik? Imelik ragin ukse juures, Hoferi imeilik käitumine. Liisa süda tuksus valjult. Sundis end vägivaldselt rahule.

„Ma ei tea!“ ta vastas katkendiliselt ja lisis siis julgemalt. „Kella 12 ajal soovisin oma mehele head ööd ja läksin magama. Kuna olin väga väsinud, ma ei kuulnud, kas mu mees läks ka oma magamistuppa. Meie toad ei asetse kõrvuti. Ma ei mõista... mu mees kõneles mingist peakoosoleku aruandest, mille tahtis veel läbi vaadata... ta jõi liig palju veini... võimalik, et tal oli peavalu...“

Nüüd alles märkas Liisa, et komissar akna juures märkis midagi oma taskuraamatusse. Naine vaikis kohe. „Ma ei tea midagi rohkem.“

Schäffer kõhatas. „Kahjuks see ei suuda selgitada teie abikaasa käitumist. Arusaadavam oleks lugu, kui kaubanõunik mõnd hülalist külalist oleks saatnud oma majavärvani...“

„Ei!“ katkestas teda Liisa kiirelt. „Meil polnud eile külalisi. Teener magas, toatüdrukul oli vaba õhtu ja kui ta koju tuli, mees käskis tal magama minna. Külalisi meil ei olnud.“

Schäffer asetas veel mõne küsimuse ja lahkus käepigistusega. Liisa käsi oli jääkülmem.

Kui uks Schäfferi järgi oli sulgenud, Liisa jõud oli otsas. Ta asetas pea lauale ning puhkes nutma.

*

„Kas olete selles kindel, et Hoferitel oli eile õhtul külaline?“ küsis Schäffer toatüdrukult Lisettelt teist korda.

Neiu noogutas. „Minul oli eile vaba õhtu. Kui koju tulin astusin veelkord esikusse. Käisin nimelt kinos ja seal mängiti...“

„Pole tähtis! Edasi!“ sähvas politseiülem.

„Tulin siis esikusse ja nägin seal heledat meesterahva mantlit ja kübarat, mis ei kuulunud meie härrale. Selle peale võin mürki võtta!“ lisas Lisette naljatades.

„Kas võite kirjeldada lähemalt seda mantlit?“

Lisette mõtles hetke. „Ei mäleta.“

„Hüva! Edasi!“

„Seisin parajasti esikus, kui härra avas oma töötoa ukse — ta oli nähtavasti kuulnud mu tulekut — ning ütles: „Võite magama heita!“ Läksingi siis alla.“

„Magate alumisel korral?“

„Jah!“

„Teie ei kuulnud kedagi ära minemas?“

„Ei. Mu tuba asub teisel maja poolel. Seal ma ei kuule ega näe midagi. Rohkem ma ei tea midagi.“ ta lisas, tõmmates oma tühja nukunäo mõtlikuisse kortsudesse. „Ehk siiski! Eile hommikul tõusin vara ja kui salongi läksin, oli seal laud kaetud kolmele inimesele.“

„Nii nii! Nüüd võite minna. Kõigest sellest, mis te mulle rääkisite, teie ei tohi kõnelda isegi mitte pr. Hoferile, muidu ootab teid hirmus karistus.“

„Tean!“ noogutas väike neiu tähtsalt. „Vai-kin kui haud!“

3.

Suur, kohmakas kaubaaurik „Lenin VI“ Saksamaalt ostetud masinaõli ja traktorite koormaga pardal, seisib juba ammu sõiduväljalt Stettiini sadamas. Laeva luugid olid juba suletud ja plommitud, masinad töötasid. Kapten Tšetšenko jooksis tusaselt kommandosillal edasi-tagasi. Ta ootas kärsitult noort saksa inseneri, kelle hooleks oli usaldatud masinate transport.

Ernst Reinhardt jõudis laevale kahetunnise hilinemisega. Vabandanud end pahase kapteni ees, ta laskis end kohe oma kaju-

tisse juhatada ning laskus väsinuna mugavale toolile.

Taevas ise teadis, kui raskeks talle osutus seekord ärasõit Berliinist. Milliste igatsuste ja soovidega oli 14 päeva eest lahkunud Odesast, näljase igatsustega Berliini mugavuste ja lõbude järgi, millest oli pidanud loobuma Odessas. Oli sooritanud meetrikõrguse rõõmuhüppe, kuuldes, et teda käsutati 14 päevaks Berliini valvama Venemaale viidavate masinate transporti. Unes ja ilmsi oli unistanud Berliini lõbudest — baaridest, luksuslikest kinodest, tantsumuusikast, ilusaist naistest. Ja kui ta siis oli seisnud jälle oma armsas kodulinnas, Berliinis, oli tundnud rõõmu ja liigutuse kõrval suurt seiklushimu. Vaatles huviga väikesi Berliini neide ning tundis väikest pettumust, et neiu, keda ta mõttes kujutanud naervate, õnnelikkude olenditena, tustastena ja asjalikkudena ruttasid oma töökoh-tadesse.

Berliinis viibides Ernst tavatses peatuda oma venna juures Wilmersdorfis. Richard Reinhardt — Ernsti vanem vend, oli suurema chituseettevõtte prokurist ning viibis sageli välismaareisidel. Ta abikaasa Annemarie oli leppinud selle paratamatusega ning kasvatas oma kaht, prisket, vallatut poissi. Ernsti vennanaine oli lihtne, südamluk naine, kes mõjus ehk pisut väikekoodanlikult ja pereiniselikult, ent üllatas sageli väljendustega, mis reetsid tarkust ja sügavat arusaamist. „Väikesese“ Ernsti vastu — Annemarie nimetas Ernsti ikka „väikeseks“ hoolimata selle 180 sm. pikkusest kogust — ta tundis erilist poolehoidu.

Kuna Ernst polnud teatanud oma täpset saabumise aega, ta leidis Annemarie parajasti suurelt tubade koristamiselt. Sellest hoolimata külaline võis veerand tundi hiljem sooja vanni astuda ning pool tundi hiljem süüa oivalist hommikeinet.

*

Veel samal päeval Ernst oli läinud Ühendatud Masinaehitustehaste büroosse. Direktor Schwarz, Ernsti otsekohene ülemus oli teatanud, kaubanõunik Hofer soovivat Reinhardtiga kõnelda. Oli see juba iseenesest suur au, et peadirektor tundis huvi väikesese ametniku vastu, seda enam üllatas teda Hoferi lahkus. Olid vestelnud pisut Venemaa elust-olust ja siis oli Hofer äkki öelnud: „Teate mis? Siin büroos ei saa selliseid asju jutustada. Kas olete täna õhtul vaba?“

Ernsti nägu venis pikaks. Jumalaga baarid ja väikesed neiu — vähemalt selleks õhtuks! ta mõtles kurvalt.

„Jah, loomulikult!“ ta kinnitas viisakalt.

„Siis palun teid täna õhtul olla minu abikaasa ja minu külaline!“

(Järgneb)

Rootsi tarbekunst

Kunstihoone suurepäraseis ruumes oli korraldatud huvitavamaid näitusi käesoleva hooaja alul: Rootsi tarbekunsti väljapanekud. Näituse esemeid vaadates veendume, et argipäevases elus tarvitatamaid majapidamisasju võib valmistada ka selliselt, et need rahuldavad esteetsuse tunnet. Rootsi vastav tööstus pöörab tähelepanu ka kvaliteedile. Selline seisukoht on kõigepealt tingitud kodukultuuri kõrgest tasemest Rootsis. Sealseid kodusid külastanud teavad, et pisingi tarbeasi omab maitsekust. Banaalseid esemeid ei leidu kõrvalisemateski ruumides. Loomulikult on Rootsi tarbeesemete tööstus sunnitud seda arvestama ja — nagu näitusest nähtub — on saavutanud oma toodetes otse hämmastava viimistelu.

Erilist tähelepanu väärrib seejuures toodetes ilmnev lihtsus. Ollakse loobunud ornamentikast, mis sageli mõjub ülekuhjamisena ja kaotab suursugusemailgi toodetel selle haaravuse.

Rootsi näituse esemeist äratasid suurt huvi tarbeklaasi tooted, keraamika ja tinaesemed. Klaasitootest olid enamuses n. n. suitsuklaasist esemed, mis mõjuvad oma värvi ja joontega, kuna võrdlemisi vähe võis näha läikivat ja säravat kristalli, milline ongi viimasel ajal siirdunud tagaplaanile. Klaasitööstuse toodetest oli osa hiilgava graveerimistehnika tunnuseks. Samuti oli osa keraamikatooteid valmistatud luk-

suslikke nõudeid silmaspidades, omades hõbekaunistusi.

Üksikute esemete loetelu kujuneks liiga ruuminõudvaks. Kirjutuse juures toodud pildid näitavad mõningaid väljapanekuid Rootsi näitusel klaasitööstusest, keraamikast ja alumisel pildil kullasepa tööstusest.

Toimetusele saadetud kirjandust.

„Kaunis kodu“, September — oktoober muustrilehega.

„Taluperenaine“ oktoobrikuu number muistri- ja löikelehega.

„Elegantne naine“, toimetanud M-lle Suzanne. „Moodsad eluraamatud“.

Väljaandja Jakob Loosalu.

„Romaan“ ilmub 2 korda kuus. Toimetuse ja talituse T allinnas, Rataskaevu 9. Postkast 193. Kõnetr. 460-48 „Romaan“ maksab tellides: 3 kuu peale kr. 1.50, 1/2 aastas 3 kr., aastas 6 kr. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasut J. & A. Paalmann'i trükk, Tallinnas, V. Karja 12, 1934. a.

Vastutav toimetaja Johannes Lauk.

Karusnahad garnituurina

Moe kuriositeedina jutustatakse ühest Ameerika näitlejannast, kes „maailma rikkaima naise“ osa mängides toonitas toda rikkust karusnahkgarnituuridega kleitidel, mantleil ja isegi pesul. Karusnahaga pesu oli võlunud Ameerika teatripubliku...

Meil oleks selline maitsetus publikule vastuvõtmatu. Isegi kleitide garneerimine karusnahkadega ei suutnud võita suurt poolehoidu. Põhjamaa naine on harjunud nägema ja kandma karusnahku vaid pealisriietel.

Välismaail ei oma naised nii kategoorilisi seisukohti karusnahkgarnituuri suhtes. Seal võib näha chinchilla, hermeliini, hõberebase garnituure rikkalikul kujul kasutatuna kleitidel.

Käesolev hooaeg jätab karusnahkgarnituuride käsitlemisel sama suure vabaduse kui teisteski moeloominguis. Üht vaid näivad kõik eelistavat: nahkade rikkalikkust. Mida rohkem, seda parem! Koos rohke riidematerjali käsitlemisega annab see deviis nüüdsele moele kuidagi tuntud „laia natuuri“ mulje, kus ei säästeta raha ega riidet.

Rebane üksikuna on kadumas. Üksik hõberebane ei oma enam sellist ihaldatavust kui varemalt. Rebaseid kantakse nüüd mitmuses, hooletult üle õla kantuna, mantlile kinnitatuna sel kujul, et pea ripub seljal alaspidi. Selliseid kuni pihani ulatuvaid rebaseid peab daam omama vähemalt kaks, milliseid ta — loomulikult! — kannab korraga. Ka rebaseid kriipsutavad alla garnituuri koondumist seljale. Ent seega pole veel rebase osa täidetud. Rebasenahkseid kaunistusi osutab ka käis. Uusima näitena võib mainida mantliga ühte värvi rebasenahku.

Keepidel etendab karusnahkgarnituur tähtsat osa. Kuna kogu keebi valmistamine nahast oleks isegi nüüdsel majandusliku tõusu ajastul pillamine, saadakse sellest üle, asetades nahkade vahele tükikese riidet ja hoides seega kokku mõned nahad. Kuna selle juures sageli kasutatakse erksaid moevärve, rohelist ja roostepunast, mõjub see ka tualetti elustavalt. Lisaks rebasena-

nahkadele kasutatakse garnituurina skunksi, sooblit ja nutriat.

Mantleil ja kostüümidel omab ka-

Moodsat tänavarietust

rusnahkne garnituur nüüd endisest suurema praktilisuse. Karusnahast revjääre ja kraesid võib näha kõikidel moeateljeede modellidel. Huvitavaima ja lühikese ajaga väga populaarseks kujunenud uudsuse moodustavad karusnahksed vestid, milliseid kantakse 2/3-pika kostüümi või all. Tavaliselt on kostüümi revjäärid sel puhul samast materjalist kui vestki. Isegi kostüümi kuube ehitakse karusnaha garnituuriga. Hülgenahk hoiab rikkalike voltide kuju õilsana ning kellukekuube kaunistab leopardi või karakulnahast volangikujuline garnituur. Kostüümi vöö on loomulikult karusnahast ning kuni küünarnukini ulatuv karusnahk mõjub peagu kinnastena.

Meie upume karusnahkadesse! Kulukas, ent siiski iga naise ihaldatud garnituur!

Meesterahva rätsepaäri

M. Andreesen

Tallinn, Rataskaevu 14 Tel. 430-54

Suurim inglisi riide ladu Eestis

Jälgige järjekordset „Romaani“, mis ilmub 15. novembril. Väga huvitav ja meeldiv sisu. Iga harilise perekonnas loetakse „Romaani“.

Põnevaid romaane
leiate „JUTULEHES“

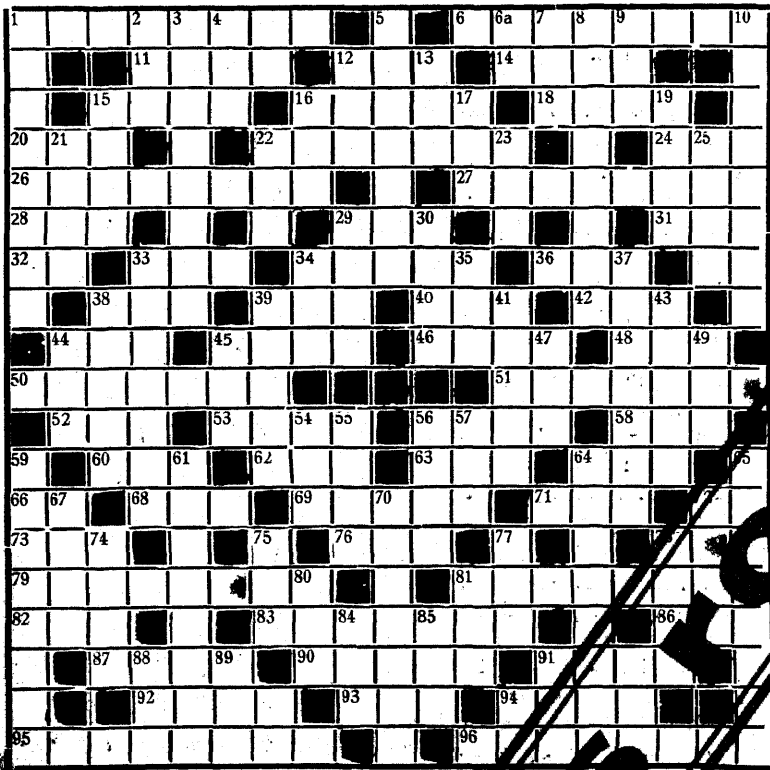
Mõistatuste lahenduskupong

„Romaan“, nr. 21

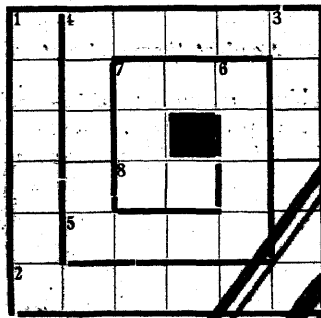
Välja lõigata ja kaasa lisada lahend. juured.

Auhinnalised ristsõnad.

Rutasuks 10 põnevat romaani.

Paremalt: 1. Naise keiser. 6. Osariik Ühendriiges. 11. August. 21. Jakob-naine. 14. J. J. J. samm. 15. Eestis raadokänes. 16. Veresoon. 18. Kõrgusmõõt. 22. Lill. 24. Naise nimi. 28. Linn Indo-Hiina. 27. Augustiku Prantsusmaal. 29. Naise nimi. 29. Eesti naiskunstnik. 31. Soome sõja. 32. Sidesõna. 33. Mehe nimi. 34. Cow-boide püügiese. 36. Moabi naine piiblist. 38. Soome kirjanik. 39. Hiin. 40. Naise nimi. 42. Noot. 43. Dshungli elanik. 45. Hulk. 46. Sõõdil. 48. Omaaegne rahaüksus, tunnus. 50. Paavsti loss. 51. Naineid, kes armuskarjasesse. 52. Skandinaavia päritoluga priinimede lõppe. 53. Tootööst. 56. Kunsti- ja luulejuhanäna. 58. Eestis mänginud välismaa filmitäh eesnimi. 60. Vald Harjumaal. 62. Sama, mis 33. 63. Vankri osa. 64. Jook. Rada. 66. Jõgi Siberis. 68. Kehaosa. 69. Unistuspiit. 71. Joojikoht. 72. Noot. 73. Naise nimi. 76. Pikkusmõõt, lühendatult. 78. Nõu. 79. Osariik Ühendriiges. 81. Valeaste. 82. Suurriigi nimetus lühendatult. 83. Allilm. 86. Sama, mis 73. 87. Teise suhtes paha. 90. Vald Tartumaal. 91. Vald Viljandimaal. 92. Kurbus. 93. Nimi ühe Visnapuu luuletiskogu pealkirjast. 94. Lihameel. 95. Oilsaim tunne. 96. Lapse mänguplas.

6. Vald Mongoolias. 7. Linn Soomes, rootselise nimega. 2. Saar Eesti rannikul. 3. Vald v. Harjumaal. 5. Vald Järvamaal. 7. Vald Tartumaal. 8. Jõgi Siberis.

Jargoline
"ROMAAN",
 sisurikas,
 huvitav
 ja kaunis
 ilmub 15. novembril.

Alla: 1. Linn Jaapanis. 2. Lõpp. 3. Kuulsa maalikunstniku eesnimi. 4. Naise nimi. 5. Saksa fiktiivne. 6a. Noot. 7. Sama, mis 76 par. 8. Hädaolija seisukord. 9. Kunstiosakonna direktor. 10. Võistlusplats. 12. Ühe Lõuna-Ameerika suurlinna nime esimene pool. 13. Sõgedus-, vaimustusjumalanna. 15. Naise nimi. 16. Sõuder. 17. Sama, mis 28 par. 19. Jõgi Siberis. 21. Ooper. 22. Sama, mis 36 par. 23. Vigastuse jälg. 25. Tarbeasi saunas. 29. Villi. 30. Subjekt. 33. Kala. 34. Imperatiiv, lühendatult. 35. Sundtööline. 37. Vein. 38. Laeva osa. 39. Naise nimi. 41. Muinaslooline sajasilmaline vaht. 43. Naise nimi. 44. Rohulaan. 45. Territoorium. 47. Tantsusamm, algkeeles. 49. Kehaosa. 54. Progress. 55. Lind. 56. Metall. 57. Pöörus. 59. Ühiselulik moodus. Ajajärk Prantsuse ajaloost. 61. Kuulus Aieksandria matemaatik, kes elas 300 a. enne Kristust. 64. Villi. 65. Vald Tartumaal. 67. Alus, toetuskoht. 70. Dshungli loom. 72. Hiina preester. 74. Maa, kus käis kindral Laidoner õiendamas piiri. 75. Naise nimi. 77. Kinnitusselts. 78. Aja mõiste. 80. Noot. 81. Sama, mis 93 par. 84. Sama, mis 60 par. 85. Vald Pärnumaal. 88. Tööpöld. 89. Naine. 91. Panukoht. 94. Oilsil, luugupeetavaim omadus.

Geograafilise spiraa
mõistatus
 Ruhinnaks 2 romaani.
 Alla: 1. Poolsaar Põhja-Ameerikas. 3. Linn Kanadas. 4. Saar Vahe-

Suurepärased nimekaardid.

Ruhinnaks 2 romaani.

ANTS ALAVAIN

ENN TÕRVAKUS

Need kaks noormeest valdesid, Sellele jäi teine vait.
 kumba vallas on kangemad mehed. Kust vallast on nad kumbki ja
 Viimaks küsis üks neist: kumba vald on suurem?
 „Aga kumba vald on suurem?“

Lahendused saata ühes lahenduskupongiga hiljemalt 7. novembriks.